

Profielkeuzetraject Isendoorn

College onder de loep

(Masterverslag Onderzoek van Onderwijs)

Marco Timmer, S0110795

UNIVERSITEIT TWENTE.

Profielkeuzetraject Isendoorn College onder de loep

Onderzoek van onderwijs (10 EC variant), Universiteit Twente

@ Marco Bastiaan Timmer

Niets van dit werk mag worden gekopieerd of gefotografeerd zonder toestemming van de auteur.

Verslag ter afronding van de Afstudeeropdracht van Science, education and communication,
Richting: eerstegraads docent scheikunde, uitgevoerd van maart 2012 tot en met mei 2013, Faculteit
Gedragswetenschappen, ELAN.

Student: MSc. Marco B. Timmer (student number, s0110795)

Commissie: Dr. F.G. M. Coenders (Institute for Teacher Education, Science Communication)
Drs. W. J. Gradussen (Institute for Teacher Education, Science Communication)

Inhoud

Samenvatting.....	5
Dankwoord	6
Voorwoord	7
Inleiding.....	8
Theoretisch kader.....	12
Opzet Onderzoek.....	14
Respondenten	14
Procedure & Instrumenten	15
Analyse	17
Resultaten	18
Bedoeld: Interview met de decaan	18
Geïmplementeerd: Interview met de mentoren	22
Bereikt: Leerling Enquête	27
Conclusie en discussie	36
Aanbevelingen.....	43
Referenties	44
Bijlagen	46
I Vakkenlijst per profiel	46
II Vragenlijst Decaan profielkeuzetraject	47
III Vragenlijst mentoren profielkeuzetraject	49
IV Enquête leerlingen profielkeuzetraject.....	51

Samenvatting

Een belangrijke keuze die jongeren moeten maken, is een goede studie- en beroepskeuze. Wanneer ze een keuze maken die niet aansluit bij hun capaciteiten en/of persoonlijke interesses kan dit tot vroegtijdige beëindiging van de studie leiden, het wisselen van een opleiding of het onderbenutten van talenten. De verkeerde studiekeuze is vaak terug te voeren naar een verkeerde profielkeuze op de middelbare school. Het is daarom van groot belang dat leerling goed worden begeleid tijdens het maken van de profielkeuze.

Binnen dit onderzoek is het profielkeuzetraject op het Isendoorn College te Warnsveld geëvalueerd. De volgende onderzoeksvraag is geformuleerd:

Hoe wordt het profielkeuzetraject op het Isendoorn College door de leerlingen ervaren en waar kan het traject worden verbeterd om de leerlingen nog beter te begeleiden in hun profielkeuze?

Er is gekeken wat de visie van de decaan is achter het traject, hoe de mentoren dit implementeren in de lessen en hoe de leerlingen dit hebben ervaren. Meisjes zijn over het algemeen wat positiever gestemd dan de jongens als het gaat over de begeleiding en de verschillende onderdelen van het traject. De onderdelen met een hoog informatief gehalte worden door beide groepen het beste beoordeeld. De onderdelen waarin de leerlingen meer moeten kijken naar hoe ze zelf zijn en moeten nadenken over hun eigen capaciteiten worden duidelijk lager beoordeeld. Er zijn een aantal aanbevelingen gegeven waarmee het traject verbeterd zou kunnen worden. Een van de aanbevelingen is om ouders nadrukkelijk te blijven betrekken bij de profielkeuze van hun zoon of dochter. Zij zijn een belangrijke factor voor de leerlingen in het maken van een profielkeuze. Een andere aanbeveling is om verder te gaan met het opzetten van een systeem waarin de vakadviezen bindend zijn. Zo zullen er minder profielwissels gaan zijn door leerlingen die niet voldoende capaciteiten hebben om het profiel te kunnen afronden.

Dankwoord

Graag wil ik kort de tijd nemen om een aantal mensen te bedanken die het voor mij mogelijk hebben gemaakt dit onderzoek uit te voeren. Allereerst wil ik alle mentoren op het Isendoorn College bedanken die tijd hebben vrij gemaakt om hun mening te geven over het profielkeuzetraject en door met hun klassen een enquête in te vullen. Ook de leerlingen die de enquête hebben ingevuld wil ik graag bedanken voor hun tijd. Maar bovenal gaat mijn dank uit naar Hanneke Heinen, decaan op het Isendoorn College die mij meerdere malen heeft geholpen met het onderzoek en die altijd bereid was te helpen. Heel erg bedankt hiervoor.

Voorwoord

Na ongeveer negen maanden bezig te zijn met de lerarenopleiding bij de ELAN aan de Universiteit Twente is het zover om te beginnen aan het afsluitende onderzoek. Naar aanleiding van een overleg met de natuur-scheikunde sectie op het Isendoorn College te Warnsveld kwam ik op een interessant onderwerp. Er was een discussie ontstaan over de promotie van de verschillende profielen voor de profielkeuze, die leerlingen in de derde klas moeten maken. De bèta docenten waren ervan overtuigd dat docenten vanuit de alfa-hoek vaak vertelden dat de bèta profielen erg lastig waren en hierdoor minder leerlingen voor deze profielen kozen. Dit soort discussies hoor je volgens mij op elke school en ik vond het goed om te zien dat de docenten uit de bèta hoek zoveel mogelijk leerlingen enthousiast willen krijgen voor de bèta richting.

Het onderwerp profielkeuze sprak mij aan en na overleg met de decaan is er besloten dat ik met dit onderzoek het profielkeuzetraject dat de derdejaars vwo leerlingen ondergaan ga evalueren. Hier ga ik kijken na wat de visie van de decaan achter het traject is, hoe de docenten dit implementeren en vooral hoe de leerlingen dit ervaren. Hierbij wordt niet de nadruk gelegd op de keuze voor bèta profielen, maar wordt gekeken naar het profielkeuzetraject in het algemeen.

Inleiding

In dit hoofdstuk bevindt zich de literatuurstudie bij mijn onderzoek over het profielkeuzetraject. Hier komen de school, het maken van keuzes door leerlingen en de profielkeuze voorbij. Daarnaast wordt uitgelegd hoe de school de profielkeuze aanpakt.

Het Isendoorn College

Het Isendoorn College te Warnsveld is een school met een katholieke identiteit. De naam van de school komt van een oude adellijke familie uit het Betuwse plaatsje IJendoorn, wat in Betuws dialect wordt uitgesproken als Isendoorn. Deze familie

leefde tot 1881 in kasteel Cannenburch in Vaasen. De oorsprong van de school gaat terug naar 1932 waar 26 leerlingen les kregen op de RK jongensschool in het ULO onderwijs. In 1975 werd er een havo-afdeling toegevoegd en werd de officiële naam “RK Scholengemeenschap voor MAVO en HAVO”. De straat waaraan de school tot 1983 stond, was de Isendoornstraat. In 1983 verhuisde de school naar Warnsveld (Isendoorn_College, 2011, 2012). De school telt ruim 1700 leerlingen en 170 personeelsleden.

De leerlingen volgen in de eerste twee jaar een gezamenlijke brugklas met een zogenaamd dakpan niveau waarna ze in het derde jaar op het gekozen niveau verder gaan. In tabel 1 is te zien welke klassen er allemaal op school zijn.

Tabel 1

Verschillende klassen binnen het Isendoorn College. Voorvoegsel t staat voor tweetalig onderwijs

1	2	3	4	5	6
vmbo-t/havo	vmbo-t/havo	vmbo-t	vmbo-t		
havo/vwo	havo/vwo	havo	havo	havo	
t-havo/t-vwo	t-havo/t-vwo	t-havo	t-havo	t-havo	
t-vwo	t-vwo	vwo	vwo	vwo	vwo
		t-vwo	t-vwo	t-vwo	t-vwo

Het maken van keuzes

Jongeren moeten veel keuzes maken in hun leven, bij welke sportvereniging ga ik?, wat doe ik vandaag aan?, met wie ga ik het liefst om? Maar naast deze keuzes is er een erg belangrijke en moeilijke keuze die elke middelbare scholier moet maken. Er moet een goede studie- en beroepskeuze worden gemaakt. Voor de meeste jongeren gaat dit goed en is er een vloeiende overgang van het middelbare onderwijs naar een vervolgstudie en uiteindelijk de arbeidsmarkt (Raad_voor_Werk_en_Inkomen, 2008). 87% van de vwo-leerlingen en 80% van de havo leerlingen is na enkele jaren in het vervolgonderwijs tevreden met de gemaakte keuze (Borghans, 2008). De keuzes die de middelbare scholieren maken voor hun studie en het werkveld spelen beide een grote rol. Wanneer ze een keuze maken die niet aansluit bij hun capaciteiten en/of persoonlijke interesses kan dit tot vroegtijdige beëindiging van de studie leiden, het wisselen van een opleiding of het onderbenutten van talenten (Herwijer, 2008). Uit onderzoek komt voort dat 36% van de jongeren is gestopt met de studie vanwege een foute keuze (Raaijmakers, 2009). Ook de vraag van de arbeidsmarkt en de discussie over het invoeren van een leenstelsel voor studenten maakt het voor studenten erg lastig als ze een verkeerde keuze hebben gemaakt.

Een verkeerde studiekeuze is vaak terug te voeren naar verkeerde profielkeuze in het middelbaar onderwijs. In de derde klas van de havo en het vwo moeten de leerlingen een profiel kiezen dat voor een groot gedeelte al bepaalt welke vervolgstudies ze kunnen gaan doen. De Leerlingen moeten kiezen uit één van de vier onderstaande profielen met allemaal een eigen vakkenpakket. In tabel 2 vind je de vier profielen en de verplichte profielvakken. In Bijlage 1 is de complete vakkenlijst van de verschillende profielen op het Isendoorn College te vinden.

Tabel 2

De vier verschillende profielen met de verplichte profielvakken

Cultuur en Maatschappij	Economie en Maatschappij	Natuur en Gezondheid	Natuur en Techniek
Geschiedenis	Wiskunde A of B	Wiskunde A of B	Wiskunde B
Kunstvak	Geschiedenis	Biologie	Natuurkunde
Wiskunde C of A	Economie	Scheikunde	Scheikunde

TWEDE FASE

BEGIN IK NET AAN MIJN IDEALEN

MOET IK EEN PROFIEL GAAN KIEZEN

© 2009-2010

Loesje

Maar dan komt meteen de vraag op of leerlingen op die leeftijd wel een goede keuze kunnen maken en of ze beseffen wat voor gevolgen een verkeerde profielkeuze kan hebben. Prof Michiel Westenberg, Ontwikkelingspsycholoog aan de Universiteit Leiden doet onderzoek naar de ontwikkelingen van deze groep jongeren waaruit blijkt dat het verwerven van zelfinzicht en zelfstandig keuzes maken veel tijd in beslag neemt. Tot een leeftijd van 25 jaar zouden hierbij belangrijke hersendelen zich door ontwikkelen. Hierdoor is het voor veel leerlingen erg moeilijk een belangrijke keuze zoals een profielkeuze te maken. Daarnaast oppert

Westenberg dat leerlingen na het profiel te hebben gekozen in een fuik worden getrokken en weinig kans krijgen nog een keer na te denken of de keuze de goede is geweest (Brandt, 2009).

Onderzoekers van het researchcentrum voor onderwijs en arbeidsmarkt van Universiteit Maastricht hebben gediplomeerde schoolverlaters de vraag voorgelegd of ze tevreden zijn geweest met de gemaakte profielkeuze. In tabel 3 is per profiel weergegeven of deze schoolverlaters achteraf spijt hadden van hun gemaakte profielkeuze. Van alle havo leerlingen had 16,5% spijt van zijn of haar gemaakte keuze. De leerlingen met profiel natuur en techniek hadden met 10,3% het minst spijt van hun keuze. De leerlingen die voor het cultuur en maatschappij profiel hadden gekozen waren met 19% duidelijk minder tevreden. Voor de vwo leerlingen is dezelfde trend waar te nemen. Het totaal aantal leerlingen met spijt van hun keuze is hier 13,2%.

Tabel 3

Spijt van keuze vakkenpakket naar profiel (Borghans, 2008)

		Cultuur en Maatschappij	Economie en Maatschappij	Natuur en Gezondheid	Natuur en Techniek	Totaal
		%	%	%	%	%
Havo	Geen spijt keuze vakkenpakket	81,0	83,1	86,1	89,7	83,5
	Spijt keuze vakkenpakket	19,0	16,9	13,9	10,3	16,5
Vwo	Geen spijt keuze vakkenpakket	83,0	85,2	89,5	89,4	86,8
	Spijt keuze vakkenpakket	17,0	14,8	10,05	10,6	13,2

In dit onderzoek is er ook gekeken naar de tevredenheid van de leerlingen met de begeleiding die ze hebben gekregen tijdens het profielkeuzetraject. Van alle havo-schoolverlaters was 45% tevreden met de hulp die hij heeft gehad bij het kiezen van een goed profiel (Borghans, 2008). Binnen het profiel Economie en Maatschappij zijn de leerlingen het minst tevreden met de begeleiding. Daartegenover staat dat 56% van de natuur en techniek leerlingen tevreden tot zeer tevreden is met de begeleiding. Hierna zijn de schoolverlaters met het profiel natuur en gezondheid het meest tevreden. Binnen het vwo zijn gelijke verhoudingen terug te vinden. De leerlingen die Natuur en Techniek hebben gedaan zijn met 85,2% het vaakst tevreden tot zeer tevreden gevolgd door het profiel natuur en gezondheid met 52,9%. In totaliteit zijn de vwo leerlingen wel beter te spreken over de begeleiding dan de havo leerlingen. Er is een duidelijke correlatie te zien tussen de leerlingen die achteraf spijt hebben van de profielkeuze en hoe tevreden ze zijn met de begeleiding van deze keuze. Bij de maatschappij profielen zijn er meer leerlingen die spijt hadden van hun profielkeuze en ook meer leerlingen die aangeven ontevreden begeleiding te hebben gehad. In de natuurprofielen hebben minder leerlingen spijt van hun profielkeuze en zijn ook vaker tevreden over de begeleiding tijdens het maken van deze keuze (Borghans, 2008).

Op het Isendoorn College

Ook op het Isendoorn College worden de leerlingen in de derde klas gevraagd een profielkeuze te maken. Zoals op heel veel scholen ligt de begeleiding hiervan in het derde jaar voornamelijk bij de mentoren en de decaan. Hierin heeft de mentor de taak de individuele leerlingen te begeleiden tijdens het traject. De decaan stuurt de mentoren aan en helpt de leerlingen met specifieke vragen (Kinderen, 2009). Het Isendoorn College werkt met een eigen methode en maakt geen gebruik van bestaande methodes zoals Qompas. De eigen gemaakte methode 'Kies een passend profiel' (Heinen, 2005) heeft een boekje waarin alle opdrachten staan die de leerlingen moeten uitvoeren. Deze opdrachten worden met de mentor besproken in de mentorles. Een groot gedeelte van de opdrachten moeten de leerlingen als huiswerk maken. De methode bestaat uit drie onderdelen. Allereerst moeten de leerlingen door het jaar heen opdrachten maken, als tweede is er een projectweek gericht op de profielkeuze en als derde moeten de leerlingen een samenvattend profielkeuzeverslag schrijven. Het programma van 2011-2012 zag er als volgt uit:

Tabel 4

Overzicht planning profielkeuzetraject Isendoorn College

Wanneer	Wat
Begin oktober – eind juni	Diverse activiteiten in mentorlessen
Begin oktober – eind februari:	Werken aan de keuzelessen en het profielkeuzewerkstuk
December	Projectweek: Later!
8 en 9 februari:	Profielinformatieavond
Januari/ februari	Verzamelen vak adviezen van alle vakken!
13-17 februari:	Leerlingen maken voorlopige keuze
27 februari	Inleveren Profielkeuzewerkstuk
27 februari - 12/13 maart:	Gesprekken mentor - leerling
12/13 maart:	Bespreking werkstuk en advies met leerling en ouders
Uiterlijk 30 maart:	Leerling heeft besluit over definitieve profielkeuze genomen.

De verschillende opdrachten worden gedaan uit het boekje bij de methode *'Kies een passend profiel'*. Deze is als volgt opgebouwd:

Tabel 5

Opbouw boekje 'Kies een passend profiel'

Hoofdstuk	Inhoud
Hoofdstuk 1: Open boek?	De leerlingen leren wat hun eigen interesses zijn en waar ze goed in zijn.
Hoofdstuk 2: OJ-ID	De leerlingen doen een interesseltest.
Hoofdstuk 3: Profielinformatie	De leerlingen verdiepen zich in de verschillende profielen en vakken.
Hoofdstuk 4: Profielkeuzewerkstuk	De leerlingen gaan aan de slag met een Profielkeuzewerkstuk waarin alle gemaakte opdrachten uitgewerkt terug komen. Hierin doen ze onder andere een beroepeninterview en vragen vak adviezen bij de docenten.

In de projectweek Later! gaan de leerlingen aan de slag met verschillende onderwerpen uit het gehele traject. Dit doen ze aan de hand van een door de decaan ontworpen boekje (Heinen, 2010). Zo gaan de leerlingen zich de eerste dag verdiepen in hun eigen interesses, talenten en ambities. Ze krijgen een workshop georganiseerd door Universiteit Delft over wat er na de middelbare school komt en ze gaan daarna twee dagen aan de slag met proeflessen van verschillende nieuwe vakken.

Per jaar zijn er ongeveer 8 mentoren betrokken bij de begeleiding van dit profielkeuzetraject. Deze mentoren hebben allemaal een andere kijk en mening hebben op het profielkeuzetraject en de verschillende opdrachten, maar het project wordt helaas niet geëvalueerd. Wat vinden de mentoren nu eigenlijk van het profielkeuzetraject op het Isendoorn College? En worden de ideeën die de decaan met deze opzet heeft wel bereikt? En bovenal, vinden de leerlingen de verschillende opdrachten nuttig en kunnen ze een goede profielkeuze maken?

Theoretisch kader

In het theoretisch kader wordt beschreven welke representatievorm en welke onderzoeksvragen in dit onderzoek zijn gebruikt.

Curriculum representatie

Binnen dit onderzoek wordt naar het profielkeuzetraject gekeken zoals naar een curriculum beschreven door Taba (1962). Hij beschreef een curriculum als een *Plan om te leren*. Bij de ontwikkeling van het onderzochte curriculum, het profielkeuzetraject, is door de decaan een aantal doelstellingen bedacht die aan het einde van het traject door de leerlingen moeten zijn gehaald. Maar zijn er op andere niveaus binnen het curriculum andere doelstellingen en ideeën? En komen de bedachte doelstellingen wel aan bij de leerlingen?

Een curriculum zoals het profielkeuzetraject kan worden weergegeven in verschillende vormen (Akker, 1998). Voor een goede evaluatie van het curriculum en hiermee een goede kijk op de doelstellingen en de daadwerkelijke opbrengst van het curriculum is een goede representatie van groot belang. Voor dit onderzoek is gekozen om het curriculum te representeren als in tabel 6 (Akker, 2010).

Tabel 6

Opbouw van een curriculum (Akker, 1998, 2010; Taba, 1962)

Bedoeld	<i>Ideaal</i>	Visie (Filosofie achter het curriculum)
	<i>Formeel/op papier</i>	Bedoelingen gespecificeerd in werkmateriaal
geïmplementeerd	<i>Waargenomen</i>	Curriculum zoals waargenomen door de mentor
	<i>Operationeel</i>	Daadwerkelijke proces van werken aan het curriculum
Bereikt	<i>ervaringsgerichte</i>	Hoe ervaren de leerlingen het curriculum
	<i>Geleerd</i>	Wat is er daadwerkelijk geleerd

Onderzoeksvragen

Binnen de evaluatie van het profielkeuzetraject komen alle drie de onderdelen zoals in de curriculum representatie weergegeven (tabel 6) aan bod. De hoofdvragen en deelvragen die tijdens dit onderzoek gebruikt worden staan in tabel 7. Per laag van de curriculum representatie is er een hoofdvraag en een aantal deelvragen geformuleerd. Aan de hand van deze deelvragen moet de onderzoeksvraag worden beantwoord:

Hoe wordt het profielkeuzetraject op het Isendoorn College door de leerlingen ervaren en waar kan het traject worden verbeterd om de leerlingen nog beter te begeleiden in hun profielkeuze?

Tabel 7

Onderzoeksvragen binnen het onderzoek onderverdeeld in een hoofdvraag en deelvragen per onderdeel van de curriculum representatie

	Hoofdvraag	Deelvragen
Bedoeld	Wat heeft de <u>decaan</u> als visie achter het traject?	Wat is de visie achter het profielkeuzetraject? Hoe is het studiemateriaal tot stand gekomen? Wat is het doel van de verschillende delen van het traject? Hoe evalueert de decaan het traject? Hoe ziet de decaan de rol van de decaan en mentor binnen het traject?
Geïmplementeerd	Hoe ervaren de <u>mentoren</u> het profielkeuzetraject en hoe implementeren ze dit in hun lessen?	Wat vinden de mentoren van de opzet van het traject? Hoe ervaren de mentoren de verschillende opdrachten? Hoe implementeren de mentoren de verschillende opdrachten binnen hun lessen? Hoe evalueren de mentoren het traject? Hebben de mentoren het gevoel hun leerlingen goed te hebben begeleid in het maken van een profielkeuze?
Bereikt	Hoe ervaren de <u>leerlingen</u> het profielkeuzetraject?	Welke profielen kiezen de leerlingen en hoe komt dit overeen met het landelijke gemiddelde? Hoe tevreden zijn de leerlingen met hun profielkeuze? Wat zijn de verwachtingen van de leerlingen over hun resultaten in vwo 4? Wat vonden de leerlingen van de verschillende onderdelen van het profielkeuzetraject?* Welke factoren hebben invloed gehad op de profielkeuze van de leerlingen? Hoe vonden de leerlingen de begeleiding van de decaan en mentor tijdens het traject?

Opzet Onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek beschreven. Allereerst worden de respondenten beschreven, waarna de procedure en de analyse worden besproken.

Respondenten

In Tabel 8 staat te lezen welke respondenten er in dit onderzoek binnen elke laag van de curriculum representatie zijn.

Tabel 8

Verschillende respondenten per laag in de curriculum representatie

Bedoeld	Decaan	Decaan bovenbouw, H. Heinen Werkzaam sinds 1998 op het Isendoorn College
Geïmplementeerd	Mentoren	7 mentoren derde klas vwo Schooljaar 2010-2011
Bereikt	Leerlingen	119 vwo 4 leerlingen Schooljaar 2011-2012

Leerlingen

In samenwerking met de decaan is er voor gekozen het onderzoek te richten op de vwo leerlingen. Op het moment van onderzoek werd er door een andere leraar in opleiding binnen de havo groep al een onderzoek uitgevoerd. Om ervoor te zorgen dat de leerlingen niet verveeld raakte van meerdere enquêtes is er voor gekozen de havo groep niet binnen dit onderzoek te gebruiken. De enquête is afgenomen bij vwo 4 leerlingen. Deze groep leerlingen heeft het profielkeuzetraject het schooljaar ervoor doorlopen waardoor ze zich nog goed voor de geest kunnen halen wat de verschillende opdrachten waren en hoe deze zijn ervaren. Op een aantal leerlingen na die ziek waren tijdens het invullen van de enquête hebben alle leerlingen mee kunnen werken aan het onderzoek. In totaal hebben 62 jongens en 57 meisjes de enquête ingevuld.

Mentoren

De aangeschreven docenten waren in het schooljaar 2010-2011 mentor van een 3 vwo klas. Dit zijn de mentoren van de groep leerlingen die in dit onderzoek de enquête hebben ingevuld. Door drukte aan het einde van het schooljaar bij de mentoren en doordat enkele mentoren niet meer werkten op de school is het onderzoek bij 5 van de 7 mentoren uitgevoerd. Ook was het hierdoor niet mogelijk alle mentoren individueel te spreken. Er zijn twee individuele gesprekken en één groeps gesprek geweest. In tabel 9 is te zien welke vakken deze mentoren doceren.

Tabel 9

De vakken die de mentoren doceren

Type Interview	Docent
Groepsinterview	Docent Frans, Docent Duits en Docent Engels
Individueel interview	Docent godsdienst en Latijn (afdelingsleider 3/4 vwo)

	Docent scheikunde, NLT en ANW
Geen interview afgenomen	Docent wiskunde, Docent geschiedenis

Procedure & Instrumenten

Binnen de evaluatie van het profielkeuzetraject komen alle drie de onderdelen zoals in de curriculum representatie weergegeven (tabel 6) aan bod. Dit gebeurt als beschreven in tabel 10. In deze tabel is de hoofdvraag zoals gegeven in het theoretisch kader gebruikt.

Tabel 10

Opbouw onderzoek volgens de curriculum representatie

	Hoofdvraag	Methode
Bedoeld	Wat heeft de <u>decaan</u> als visie achter het traject?	Interview met de decaan
Geïmplementeerd	Hoe ervaren de <u>mentoren</u> het profielkeuzetraject en hoe implementeren ze dit in hun lessen?	Interview met de mentoren
Bereikt	Hoe ervaren de <u>leerlingen</u> het profielkeuzetraject?	Digitale enquête bij de leerlingen

Opbouw interviews en enquêtes

De vragenlijsten gebruikt voor de interviews met de decaan en mentoren zijn in bijlage 2 te vinden. De vragenlijsten zijn voor de verschillende lagen van het onderzoek opgebouwd aan de hand van de deelvragen zoals weergegeven in tabel 7 uit het theoretische kader.

Tabel 11

Opbouw vragenlijsten binnen de verschillende lagen van het onderzoek

	Deelvragen
Bedoeld <i>Interview met de <u>decaan</u></i>	- Wat is de visie achter het profielkeuzetraject? - Hoe is het studiemateriaal tot stand gekomen? - Wat is het doel van de verschillende delen van het traject? - Hoe evalueert de decaan het traject? - Hoe ziet de decaan de rol van de decaan en mentor binnen het traject?
Geïmplementeerd <i>Interview met de <u>mentoren</u></i>	- Wat vinden de mentoren van de opzet van het traject? - Hoe ervaren de mentoren de verschillende opdrachten? - Hoe implementeren de mentoren de verschillende opdrachten binnen hun lessen? - Hoe evalueren de mentoren het traject? - Hebben de mentoren het gevoel hun leerlingen goed te hebben begeleid in het maken van een profielkeuze?
Bereikt <i>Digitale enquête bij de <u>leerlingen</u></i>	- Hoe tevreden zijn de leerlingen met hun profielkeuze? - Wat zijn de verwachtingen van de leerlingen over hun resultaten in vwo 4? - Wat vonden de leerlingen van de verschillende onderdelen van het profielkeuzetraject?* - Welke factoren hebben invloed gehad op de profielkeuze van de leerlingen?***

	- Hoe vonden de leerlingen de begeleiding van de decaan en mentor tijdens het traject?
--	--

De digitale enquête die bij de leerlingen is afgenomen bestond voor een groot gedeelte uit stellingen die de leerlingen moesten beantwoorden op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens). Deze getallen hebben de volgende betekenis:

- 1,2 De 'negatieve' score, het item is zeker niet of niet op hem of haar van toepassing is
- 3 De 'neutrale' score
- 4,5 De 'positieve' score, dat het item wel of zeker wel op hem van toepassing is

Er is voor gekozen de antwoorden van jongens en meisjes apart uit te werken. Dit maakt het mogelijk de gegevens met landelijk onderzoek te vergelijken waar dit onderscheid ook is gemaakt.

* Wat de leerlingen vonden van de verschillende onderdelen is in de leerling enquête beoordeeld op grond van vier factoren:

- Deze voorlichting heeft **invloed** gehad op de profielkeuze.
- Deze voorlichting vond de leerling **leuk**.
- Deze voorlichting heeft het **beeld** van de profielen verbeterd.
- Deze voorlichting heeft inzicht gegeven in welk profiel het best bij de leerling **past**.

** De volgende factoren zijn meegenomen in de leerling enquête:

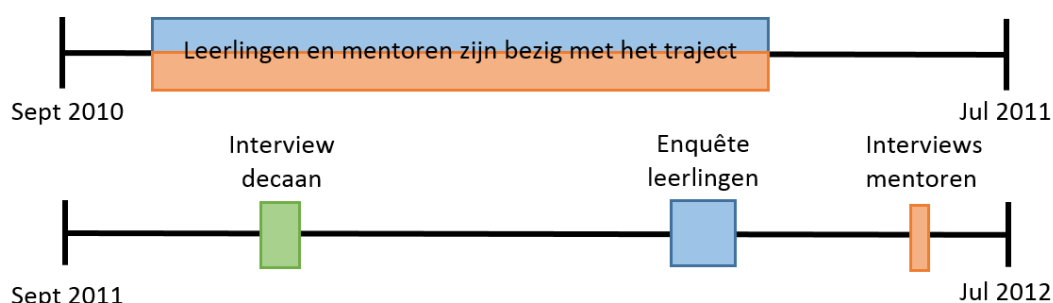
Tabel 12

De verschillende factoren die terug komen in de leerling enquête. De factoren zijn in te delen onder de categorieën vakken, personen en extern

Vakken	Personen	Extern
- De vakken die ik nodig heb voor mijn toekomst	- Klasgenoten	- Informatie van buiten school
- Vakken die ik leuk vind	- Decaan	
- Vakken waar ik goed in ben	- Vakdocenten	
	- Ouders	
	- Mentor	

Tijdsplanning

De verschillende onderdelen van het onderzoek zijn afgenomen in schooljaar 2011-2012. In figuur 1 is te zien wanneer de verschillende delen van het onderzoek zijn uitgevoerd. De enquête voor de leerlingen en de interviews met de mentoren gaan over het traject wat ze het vorige schooljaar hebben doorlopen. Er is gekozen de enquête voor de leerlingen op ongeveer driekwart van het schooljaar te houden. Na driekwart jaar moeten de leerlingen een redelijk beeld hebben kunnen vormen over de gemaakte profielkeuze, maar is doorgaans nog niet zeker over de bevordering naar het volgende jaar.

Figuur 1

Tijdsplanning van de verschillende delen van het onderzoek. Voor de decaan is alleen de afname van het interview opgenomen in de tijdsplanning. Dit omdat de decaan door het gehele jaar heen met het project bezig is.

Analyse

De interviews met de decaan en de mentoren zijn uitgewerkt per deelvraag en zijn te vinden in het hoofdstuk Resultaten. In de enquête voor de leerlingen zaten een aantal stellingen die de leerlingen moesten beantwoorden op een schaal van 1 tot en met 5. Deze gegevens zijn verwerkt met het programma Microsoft Excel 2013. Gemiddelde waardes en de standaardafwijking zijn hiermee berekend. Er is gekeken of er een significant verschil is tussen hoe de jongens en de meisjes de verschillende onderdelen beoordelen aan de hand van een student-t test ($\alpha < 0.5$). Er is gebruik gemaakt van een tweezijdige T-toets, waarbij voor beide reeksen uit wordt gegaan van een normale verdeling en gelijke varianties.

Een globaal beeld van de open antwoorden is ook beschreven.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van de afgenomen interviews en de enquête bij de vierde klas vwo leerlingen. De resultaten zijn per deelvraag zoals gegeven in tabel 11 uitgewerkt.

Bedoeld: Interview met de decaan

Wat is de visie achter het profielkeuzetraject?

De essentie van het traject is dat de leerlingen in de derde klas zoveel kennis over zichzelf, de profielen en de tweede fase vergaren dat ze een verantwoorde en goed overwogen profielkeuze kunnen maken.

De decaan geeft aan dat de leerjaren erg los van elkaar staan als het gaat om keuzes die de leerlingen moeten maken binnen school. Ze wil één traject waarbij leerlingen vanaf hun eerste leerjaar tot aan de laatste klas bezig zijn met informatie over zichzelf te vergaren, daarop terug kijken en dit eventueel bijstellen. Zo kunnen keuzes zoals de profielkeuze, maar ook de studiekeuze beter onderbouwd worden door de leerlingen. Binnen dit traject ligt de nadruk in de derde klas op profielkeuze en de laatste twee jaar op studiekeuze.

De decaan vindt het programma binnen de derde goed in elkaar zitten, maar mist de koppeling met de 2^e en 4^e klas. Dit heeft volgens haar te maken met de opbouw van de school. De afgelopen jaren zijn er een aantal maal wisselingen geweest binnen de afdelingsstructuur, waardoor overlegmomenten en taken van betrokkenen vaak wijzigden. De decaan geeft aan dat er genoeg tijd is om het project te draaien. Hierin wil ze niets aanpassen.

Hoe is het studiemateriaal tot stand gekomen?

Het profielkeuzetraject zoals gedraaid in schooljaar 2011-2012 bestaat nu zeven jaar. Daarvoor maakte de school gebruik van een bestaande methode. Deze ging volgens de decaan en mentoren te weinig in op de situatie van de individuele leerling en was erg kinderachtig. De decaan heeft gekeken naar bestaande methodes, maar deze waren financieel niet haalbaar. Samen met een derde klas vwo en een derde klas havo mentor, die beide betrokken waren met de profielkeuze, is er een eigen profielkeuzetraject geschreven. Dit traject is elk jaar een beetje aangepast. Op het financiële aspect na waren de decaan en de twee mentoren volledig vrij zelf invulling te geven aan het traject. De decaan beschrijft de nieuwe methode als dat deze weinig poespas heeft en vrij direct is.

In vergelijking met bestaande methodes ziet de decaan vooral verschillen in het gebruik van digitale media, wat in de eigen methode bijna niet terugkomt. Hierin ziet ze ook meteen het grootste nadeel. Meer digitalisering binnen het traject maakt de overdracht naar andere mentoren en richting de decaan een stuk overzichtelijker. Voor de loopbaanoriëntatie in de bovenbouw wordt er nu een nieuw digitaal systeem aangeschaft, het beroepskeuzedagboek (Profiel_AS_Limburg, 2011). Deze is momenteel (schooljaar 2012-2013) in gebruik genomen.

Als toekomstplan heeft de decaan dan ook om meer studiemateriaal digitaal te maken. Niet alles binnen het project is digitaal beschikbaar, wat het elk jaar lastig maakt bij het maken van het boekje

'Kies een passend profiel' (Heinen, 2005). Daarnaast wil ze graag een aantal interesse- en vaardigheidentesten digitaal ter beschikking hebben.

Wat is het doel van de verschillende delen van het traject?

Per onderdeel is het doel van het project gegeven zoals de decaan het heeft bedoeld. Daarnaast zijn er een aantal opmerkingen van de decaan toegevoegd over de verschillende activiteiten:

Tabel 13

Het doel van de verschillende activiteiten volgens de decaan

Activiteit	Doel	Opmerking
Profielinformatie avond	1. Informatie krijgen over de gang van zaken met betrekking tot de profielkeuze 2. Informatie vergaren voor leerling en ouders over vakkenkeuze.	Door de ouders en de leerlingen dezelfde informatie te geven weten de ouders wat de kinderen doen binnen het traject en kunnen ze het er samen over hebben.
Project Later	Een goede start aan het project geven door er een paar dagen actief mee bezig te zijn in plaats van één mentorles per week.	Mentoren waren erg enthousiast. Het project is helaas verplaatst door afdelingsleiders naar later in het jaar waardoor het een andere invulling moet gaan krijgen.
Interesstetest	1. Start voor gesprek tussen mentor en leerling. 2. Leerlingen goed over hun interesses laten nadenken	Dit is helaas niet digitaal geeft de decaan aan. Naast deze test wil ze ook een vaardigheden test hebben.
Advies van vakdocenten	De docenten geven aan of ze de capaciteiten van de leerling genoeg achten om in hun vak het eindexamen te halen.	Dit is digitaal in te zien door zowel ouders, mentor en leerlingen. Het gebeurt erg vaak dat leerlingen ondanks afraden van docenten toch voor een profiel kiezen en dit niet halen. Er wordt op school gekeken of de vakadviezen van de docenten bindend kunnen worden.
Gesprek mentor-leerling	De mentor is zo op de hoogte van hoever de leerling is in het keuzeprocess is en kan hem of haar bijsturen: vervoltraject plannen	Decaan geeft aan weinig zicht op te hebben in hoeverre dit gebeurt.
Gesprek decaan	De leerlingen met grote twijfels en vragen zo goed mogelijk proberen te helpen en antwoord te geven op hun vragen	Deze gesprekken zijn vaak met ouders en leerlingen bij elkaar.
Profielkeuze-werkstuk	Door het gehele traject op papier te zetten een goede doordachte keuze te laten maken	Het is erg wisselend wat de leerlingen hiervan vinden.

Naast deze bestaande activiteiten zou de decaan meer oefeningen willen gebruiken waarin de leerlingen moeten nadenken over waar ze zich willen zien over een aantal jaar, zodat ze meer vooruit durven te kijken en te dromen. In schooljaar 2011-2012 is er een extra activiteit geweest ten opzicht van het schooljaar daarvoor. Een gehele dag waren er een aantal beroepsbeoefenaars op school die hun verhaal vertelden. Dit is door de decaan, mentoren en leerlingen goed bevalen. Dit wil ze in het programma toevoegen.

Hoe evalueert de decaan het traject?

De decaan geeft aan dat er eigenlijk geen officiële evaluatie is. Elk jaar is er het plan dit te doen, maar dit schiet er erg vaak bij in. Mede door drukte met andere vergaderingen aan het einde van het schooljaar. Als de decaan opvangt dat er opmerkingen of vragen zijn doet ze wel eens een rondje bij de mentoren. Ze heeft het idee dat mentoren niet actief naar haar komen met opmerkingen vragen, maar dat ze daar pas mee komen als ze er actief naar vraagt.

Haar visie is een algemene startbijeenkomst te hebben waarin ze met de mentoren het profielkeuzetraject doorspreekt. Halverwege is er een bijeenkomst waarin de decaan de wijzigingen binnen profielen en het traject aangeeft en waarin docenten vragen kunnen stellen. Aan het einde van het traject is er een afsluitende bijeenkomst waarin het gehele traject wordt geëvalueerd. Allerliefst wil ze daarnaast met de mentoren in bijscholing over wat er omgaat in de leerlingen en hoe het voor ze is om een keuze te moeten maken.

Gegevens worden bijgehouden, zoals wie welk profiel kiest, uitstroom en profielwisselingen. Er wordt verder niets gedaan met deze data, omdat niemand tijd heeft hier in te duiken en goed naar te kijken. Zo wordt er ook niet gekeken naar de link tussen het gekozen profiel en de vervolgstudies. Ze zou hier erg graag meer over willen weten en er naar willen kijken aan welke factoren bepaalde keuzes binnen deze school gekoppeld zijn.

Hoe ziet de decaan de rol van de decaan en mentor binnen het traject?

De decaan ziet zichzelf als organisator van het profielkeuzetraject. Ze begeleidt de mentoren en helpt de leerlingen die specifieke vragen hebben of erg veel moeite hebben met de keuze. Ze is degene die van alles op de hoogte hoort te zijn omtrent profiel- en studiekeuze en geeft relevante informatie door aan de mentoren.

De mentoren zijn voor de leerlingen het eerste aanspreekpunt binnen de profielkeuze en zij begeleiden de leerlingen hier mee. Mentoren zijn vrij in hoe ze een opdracht uitvoeren, ze moeten wel de volgorde aanhouden die ze wordt aangereikt. De decaan geeft aan dat zij het liefst bovenbouwdocenten heeft als mentoren van de derde klas. Zij weten beter wat de profielen inhouden en wat de leerlingen in de bovenbouw te wachten staat.

Geïmplementeerd: Interview met de mentoren

De resultaten van de drie verschillende (zie Opzet onderzoek) interviews zijn hieronder samengevat weergegeven. De resultaten zijn per deelvraag uitgewerkt. Elk interview is gekoppeld aan een afkorting zodat goed te zien is welke informatie waar vandaan komt. De resultaten zijn opgebouwd volgens de deelvragen zoals beschreven in het Theoretisch kader.

Tabel 14

De verschillende mentoren en de in dit verslag gekoppelde afkorting

Type Interview	Docent	Afkorting
Groepsinterview	Docent Frans, Docent Duits en Docent Engels	T (talen)
Individueel interview	Docent godsdienst en Latijn (afdelingsleider3/4 vwo) Docent scheikunde, NLT en ANW	A (afdelingsleider) B (bèta)
Geen interview afgenomen	Docent wiskunde, Docent geschiedenis	-

Wat vinden de mentoren van de opzet van het traject?

T: Het profielkeuzetraject is een geschikte en goede methode, waarbij de leerlingen vooral veel hebben aan de opdrachten waarin zij zich in zichzelf moeten verdiepen. Een goede opbouw door te starten met hoe iedereen jouw ziet en hoe jezelf in elkaar steekt. De mentoren vinden het erg leuk om er mee bezig te zijn, want het is een belangrijke keuze voor de leerlingen.

De mentoren geven aan dat ze het in het begin lastig vonden, omdat ze niet alle regels omtrent de profielkeuze precies te weten, maar dat dit vanzelf komt terwijl je er met de leerlingen mee bezig bent. De decaan is ook erg goed bereikbaar als er vragen zijn en het materiaal is toereikend genoeg om mee te werken. De opzet van het traject vinden ze goed, maar binnen de afdeling krijgt het niet zijn eigen plek en wordt er weinig aandacht aan besteed.

Er had meer tijd mogen zitten tussen de eerste profielkeuze en de definitieve keuze. Leerlingen schrikken er erg van dat ze vrij snel een keuze moeten maken. Dit had eerder in het jaar gekund zodat er meer tijd is om te laten bezinken of de juiste keuze is gemaakt. Dit is ook prettig, omdat er in het begin van het jaar voor de start van het profielkeuzetraject een paar mentorlessen zijn waaraan ze lastig invulling weten te geven.

A: De mentor geeft aan het traject erg leuk te vinden. Het project duurt bijna een heel jaar en hierdoor leer je de leerlingen goed kennen. Ze is zelf goed op de hoogte van alle regels omtrent de profielkeuze en vindt dat ze dit als mentor ook moet weten. In haar ogen moeten de mentoren die het traject begeleiden bovenbouw ervaring hebben, zodat ze een goede kijk hebben hoe het er daar aan toe gaat.

Ze geeft aan dat er geen georganiseerd moment is waarop alles gestart wordt. Je krijgt een boekje en docentenhandleiding. Dit is voor haar genoeg, doordat ze al genoeg ervaring had met het traject. Ze geeft aan dat er wel weinig sturing is vanuit de decaan en ziet een algemene start met alle mentoren als een goede toevoeging. Nu geeft iedereen er zijn eigen invulling aan en kun je dingen missen. Daarnaast wil ze graag horen hoe andere docenten sommige dingen aanpakken. Tijdens deze

algemene start zou ze ook graag Informatie willen krijgen over alle precieze mogelijkheden binnen de keuzes.

B: Vind het niet leuk bezig te zijn met de profielkeuze van de leerlingen en dat het niet behoort tot zijn taak als docent. Vooral op de uitgebreide en zeurderige manier zoals het nu gebeurt. Dit zou allemaal bij de decaan moet liggen. Tegen zijn zin in moest hij mentor van een derde klas worden.

De mentor was goed op de hoogte van de mogelijkheden binnen de keuzes, omdat hij al lang in het onderwijs zit. Hij heeft zich wel verdiept in de stof en geeft aan dat genoeg informatie is verstrekt. Je bent erg vrij in het uitvoeren van de opdrachten. In zijn opinie kun je met de helft van de tijd en opdrachten de leerlingen ook een goede profielkeuze laten maken. Het verplicht zelf reflecteren binnen het traject vindt hij niets. Een goed gesprek wanneer dit nodig is vindt hij nuttiger. *“Als een leerling al weet welke kant hij op wil en de capaciteiten heeft, waarom moet ik daar nog mee reflecteren. Waarom moet er met elke leerling hetzelfde gebeuren, het uitgebreide traject is maar voor een enkeling echt noodzakelijk”.*

Hoe ervaren de mentoren de verschillende opdrachten?

A: Vooral opdrachten waarin de leerlingen iets over zichzelf te weten komen door wat ouders of klasgenoten vinden worden door de leerlingen als leuk ervaren. Het boekje *“Kies een passend profiel”*, is geheel doorgewerkt met haar mentorleerlingen.

B: Alleen informatieve opdrachten over de inhoud van de profielen en opdrachten die ingaan op de capaciteiten van de leerling ziet de mentor als nuttig.

Profielinformatie avond

T: De avond is erg nuttig. Leerlingen gaan wel heel erg af op hoe iets gebracht wordt. Een docent moet erg enthousiast zijn over zijn vak en minder op details ingaan. Dit is helaas niet altijd zo.

A: Dit is een erg nuttige avond, omdat het informatief is en zowel ouders als leerlingen en mentoren dezelfde informatie krijgen.

B: Goed, informatie geven die de leerlingen en ouders nodig hebben om een keuze te kunnen maken moet in het traject terug zitten.

Project Later

T: Waren door een uitwisseling hierbij niet aanwezig. Geeft wel aan dat ondanks dat het een nieuw project was, dit niet is geëvalueerd.

A: Leerlingen zijn actief voor een langere tijd achter elkaar met de profielkeuze bezig. Hierdoor kan je meer diepgang geven dan tijdens de mentorlessen. De opdrachten zijn minder versnipperd over het jaar heen. De beroepenmarkt had qua tijd binnen dit project gepland kunnen worden. De mentor geeft aan dat er soms teveel overlap met de opdrachten in de mentorlessen is.

B: Laat maar zitten. Het is te uitgebreid. Je neemt tijd af van de andere vakken en dit is zonde. De mentor was er niet het gehele traject bij door ander werk.

Interesstetest

T: Nuttige opdracht. Dit vinden de leerlingen ook. Ze moeten het muisstil invullen en hierdoor is het erg serieus ingevuld.

A: Deze wordt erg leuk ervaren. Het zet leerlingen aan het denken en geeft soms nieuwe ideeën mee. Daarnaast kunnen de leerlingen door de opzet van de test niet direct bedenken wat er uit komt, wat het spannend en interessant maakt. Dat het niet digitaal is maakt het niet uit en is handig, omdat het in elk lokaal kan worden gedaan.

B: Moet je wel doen. Het is een vervolg op de profielkeuzeinformatie avond. Ze leren veel nieuwe beroepen kennen, wat zeker nuttig is.

Beroepeninterview

T: Hier zijn wisselende resultaten in bereikt. Sommige leerlingen maken zich er makkelijk vanaf, maar zijn vaak ook nog niet toe aan deze opdracht. Je merkt heel goed of een leerling het nut van deze opdracht inziet voor hem- of haarzelf en hoe serieus het wordt uitgewerkt. Dit is een leuke opdracht waarover je goede gesprekken in de klas kunt houden.

A: Dit is erg spannend voor de leerlingen. Een aantal (10-15%) kiest de makkelijke weg door een familielid of buurman te vragen met een beroep wat ze niet willen doen. Een groot aantal leerlingen ziet het als een nuttige opdracht en kiest ook echt een beroep uit wat ze misschien willen gaan uitvoeren. Deze opdracht is ook goed, omdat de leerlingen leren hoe het is om een interview met iemand af te nemen. Dat is zeker van toegevoegde waarde.

B: Dit zou de mentor in 5 en of 6 vwo willen plaatsen, maar vindt het verder wel nuttig.

Adviezen vakdocenten

T: Bespreken de vakadviezen met de docenten en dan vooral waar het wringt met de profielkeuze. Leerlingen worden dan gevraagd met de docent er over in gesprek te gaan.

A: Dit is erg nuttig, maar ze ziet liefst dat er meer waarde aan wordt gekoppeld. Dus bij teveel negatieve adviezen, mag je het profiel niet uitvoeren. Leerlingen geven haar ook aan dat ze de adviezen prettig vinden.

B: Zeker belangrijk. Deze adviezen zouden bindend moeten zijn.

Gesprek tussen mentor en leerling

T: Niet bij alle leerlingen is er een gesprek geweest, omdat hier de tijd niet voor was gevonden. Eén van de mentoren geeft aan dat ze het lastig vindt een individueel gesprek aan te gaan en de rest van de klas bezig te houden. De leerlingen met slechte vakadviezen binnen het profiel dat ze willen kiezen heeft ze wel allemaal gesproken.

A: Het gesprek met de leerlingen is erg leuk en nuttig. Zeker als het gaat over het profielkeuzewerkstuk en ze samen met de leerlingen en ouders over de profielkeuze praten. Je komt

er goed achter of en leerling er goed over heeft nagedacht. Dit heeft de mentor met alle leerlingen gedaan.

B: Is met elke leerling gedaan. Wanneer het gesprek ook kort mag zijn is het zeker nuttig. Als de leerling het nodig heeft ga je er meer mee aan de slag.

Gesprek Decaan

T: Er zijn geregeld leerlingen naar de decaan gestuurd met gerichte of specifieke vragen. Leerlingen werden hier goed geholpen.

A: Bij twijfel, bij specifieke vragen of bij een keuze die de vak adviezen tegen gaat stuurt de mentor de leerling door naar de decaan. Ze heeft het idee dat leerlingen hier altijd goed worden geholpen. Het lesbezoek van de decaan aan de klas is ook erg fijn. Leerlingen stellen hier altijd erg veel nuttige vragen.

B: Alleen de leerlingen er naar toe sturen die heel erg twijfelen en die je als mentor niet meer kan helpen. De mentor krijgt niet te horen waarom er uiteindelijk voor welke keuze is gekomen. Dit hoeft de mentor ook niet te horen.

Profielkeuzewerkstuk

T: Leerlingen zien er erg tegenop. Dit komt mede door de naam. Het lijkt op het profielwerkstuk wat ze in het laatste jaar moeten maken wat een grote opdracht is. Door een naam te kiezen die daar niet op lijkt zal die link niet meer worden gemaakt. Is erg leuk om te lezen en zitten erg goede verhalen van de leerlingen in. De mentoren geeft aan er maar een paar per dag te kunnen lezen, omdat het dan even moet bezinken. Ze zijn er erg enthousiast over.

A: Er is erg veel tijd voor ingepland en daarom vertonen een groot aantal leerlingen vaak uitstel gedrag. Ouders moeten het werkstuk ook lezen en het gesprek met ouders, leerling en mentor over de keuze is hierdoor erg goed en prettig.

B: Als het een verantwoording is waarvoor ze gekozen hebben, dan is het goed. Maar zeker niet te uitgebreid, bijvoorbeeld maximaal 1000 woorden. Als een leerling in vijf regels zijn keuze goed kan beargumenteren is dit ook goed. De mentor heeft de werkstukken vluchtig doorgekeken en alleen bij de twijfelgevallen uitgebreid doorgekeken.

Hoe implementeren de mentoren de verschillende opdrachten binnen hun lessen?

T: Erg veel opdrachten worden in stilte ingevoerd, zodat ze niet overleggen over wat ze invullen. Niet altijd wordt alles gecontroleerd. Opdrachten die de mentoren belangrijk vonden kregen vaak een deadline mee en werden de les erna besproken. Een aantal keer liet één van de mentoren dit doen door een leerling die dit niet erg vond een stuk te laten voorlezen wat hij over zichzelf had opgeschreven.

A: De mentor geeft aan best vrij te zijn in hoe ze de opdrachten aanpakt, maar wel gebonden is aan een aantal deadlines. Er werd gecontroleerd of de opdrachten af waren, maar ze las de opdrachten niet door (op het profielkeuzewerkstuk na). Er was weinig tijd om alles te bespreken en vaak zijn de

antwoorden heel individueel. Ze geeft aan dat het voor hun eigen toekomst is en ze hier zelf ook verantwoordelijkheid voor moeten nemen. Als voorbeeld gaf ze een opdracht die ze wel besprak. Elke leerling moest 5 beroepen opschrijven die hij of zij leuk leken en dan moest de rest van de klas raden bij wie dit hoorde.

B: Bespreekt geen enkele opdracht klassikaal. Heeft het er alleen met leerlingen over als ze er mee in de klas aan het werk zijn. Leerlingen worden wel gecontroleerd of ze de opdrachten hebben gemaakt. De mentor denkt dat de leerlingen het als een vak zien en er een gezonde weerstand tegen hebben, maar ook nieuwsgierig zijn naar de resultaten.

Hoe evalueren de mentoren het traject?

T: Binnen de afdeling wordt er te weinig tijd besteed aan de derde klas mentoren. Ze zouden wat vaker met alle mentoren en de decaan om tafel willen zitten om ideeën uit te wisselen en het project door te nemen. Als de mentoren leuke ideeën hebben of opmerkingen geven ze dit niet door aan de decaan en andere mentoren. Ze missen een aantal momenten per jaar waaraan hier aandacht wordt besteed.

A: Opmerkingen over het traject geeft ze niet door aan de decaan. Dit schiet er bij in en je hebt er vaak de tijd niet voor. Zoals ik nu tijdens het interview naar het gehele traject kijk doe je eigenlijk nooit geeft de mentor aan. Ook wordt er niet actief vanuit de decaan gevraagd naar verbeterpunten. Een eindevaluatie met alle mentoren ziet ze als een goede toevoeging hiervoor.

B: De opmerkingen over hoe hij tegenover het traject staat heeft hij tegen de decaan verteld. Maar het geheel doornemen zoals nu gebeurt tijdens dit interview is niet gedaan. Kleine opmerkingen over hoe iets anders zou kunnen geeft hij niet door aan de decaan. Er is geen terugkoppeling op het traject en dit komt volgens de mentor doordat iedereen braaf doet wat de decaan zegt. Elk traject, dus ook deze moet worden geëvalueerd. Bij de start moet de visie worden meegegeven, zeker handig bij veel nieuwe docenten.

Hebben de mentoren het gevoel hun leerlingen goed te hebben begeleid in het maken van een profielkeuze?

T: De mentoren dachten dat ze de leerlingen goed hadden begeleid. Op de momenten dat ze zelf niet alle vragen konden beantwoorden stuurden ze de leerlingen naar de decaan. Bijna alle leerlingen namen de profielkeuze erg serieus

A: Ze heeft het idee dat de leerlingen haar begeleiding goed vinden. De leerlingen met twijfel heeft ze goed geholpen vindt ze. Elke leerling is individueel over de keuze gesproken en de aandacht is goed verdeeld over de leerlingen die het lastiger vonden en makkelijker vonden om een keuze te maken.

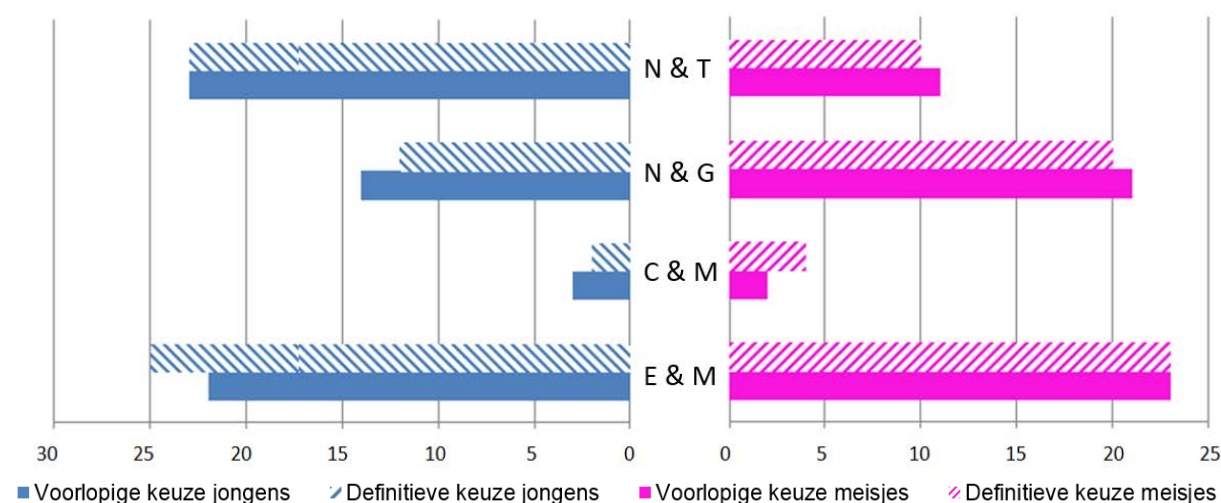
B: Denkt dat de leerlingen het niet geweldige begeleiding vonden, maar er wel tevreden over zijn. Hij had leuk contact met de groep en de discussie over de profielkeuze waren ook zeker inhoudelijk. Elke leerling is apart gesproken, waar nodig ook een lang gesprek. Hij geeft aan elke leerling redelijk te hebben begeleid, maar niet elke leerling de volle zekerheid van een goede keuze kunnen geven. Leerlingen zijn redelijk serieus met de opdrachten bezig geweest.

Bereikt: Leerling Enquête

Hieronder zijn de resultaten van de enquête verwerkt. Respectievelijk worden de algemene gegevens, de tevredenheid met de profielkeuze, de verwachtingen binnen het profiel, de verschillende activiteiten binnen het profielkeuzetraject, de verschillende factoren die invloed op de profielkeuze hebben, de begeleiding van de mentor tijdens het project en de algemene opmerkingen gegeven. De gegevens zijn apart beschreven voor jongens en meisjes.

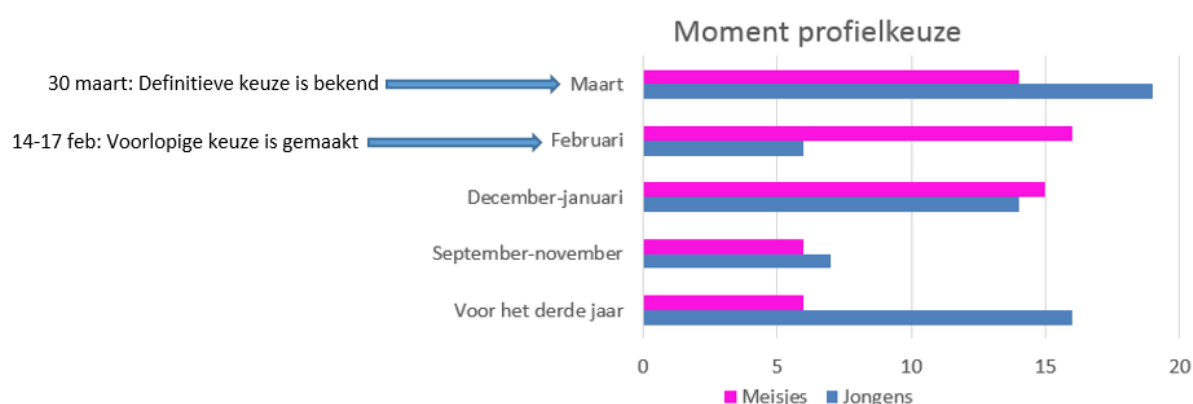
Algemene gegevens

Om een algemeen beeld te krijgen van de groep is er eerst gevraagd welk profiel de leerlingen hebben gekozen tijdens de voorlopige en definitieve keuze. De gegevens zijn verwerkt in figuur 2. Er zijn in totaal 17 jongens die een andere eerste keuze hebben gemaakt dan een tweede keuze. De meeste wissels waren tussen de natuur profielen. 17 meisjes hebben een andere keuze gemaakt bij de definitieve keuze. De wissels waren tussen alle profielen.

Figuur 2 De voorlopige en definitieve profielkeuze van de leerlingen uitgezet tegen het aantal leerlingen

In figuur 3 is te zien hoeveel leerlingen op welk moment zeker wisten welk profiel zij gingen kiezen. De verplichte momenten voor de voorlopige en definitieve profielkeuze zijn aangegeven.

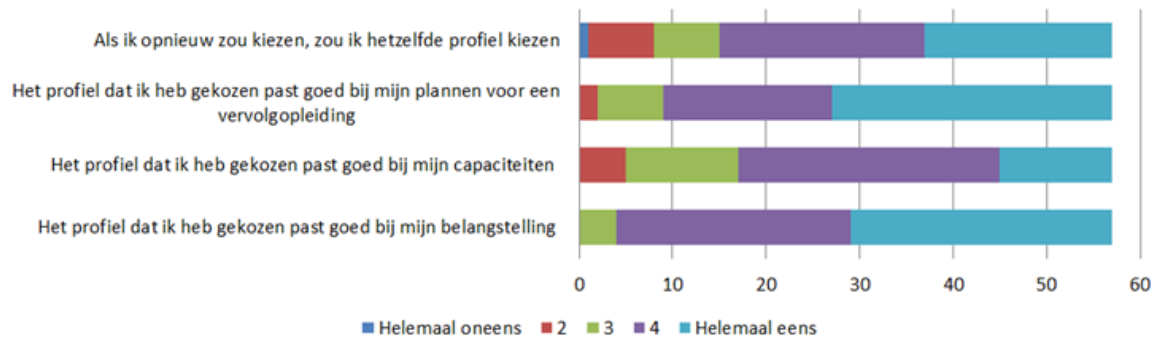

Figuur 3 Het aantal leerlingen dat in een bepaalde periode zijn definitieve profielkeuze heeft gemaakt.

Hoe tevreden zijn de leerlingen met hun profielkeuze?

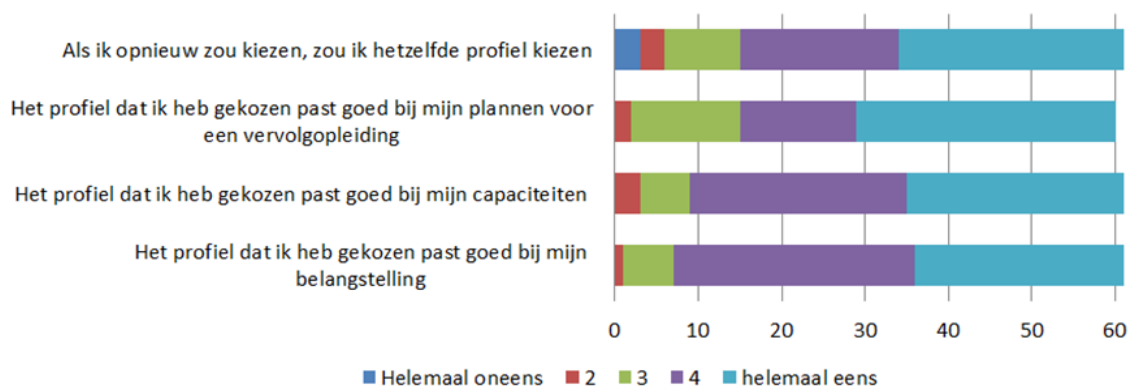
Allereerst is er gevraagd naar de tevredenheid van de profielkeuze, hoe dit aansluit op de vervolgopleiding, de capaciteiten van de leerling en de belangstelling van de leerling. Dit is weergegeven in figuur 4 en 5, respectievelijk voor de meisjes en de jongens.

Tevredenheid profielkeuze meisjes

Figuur 4 Tevredenheid profielkeuze meisjes op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

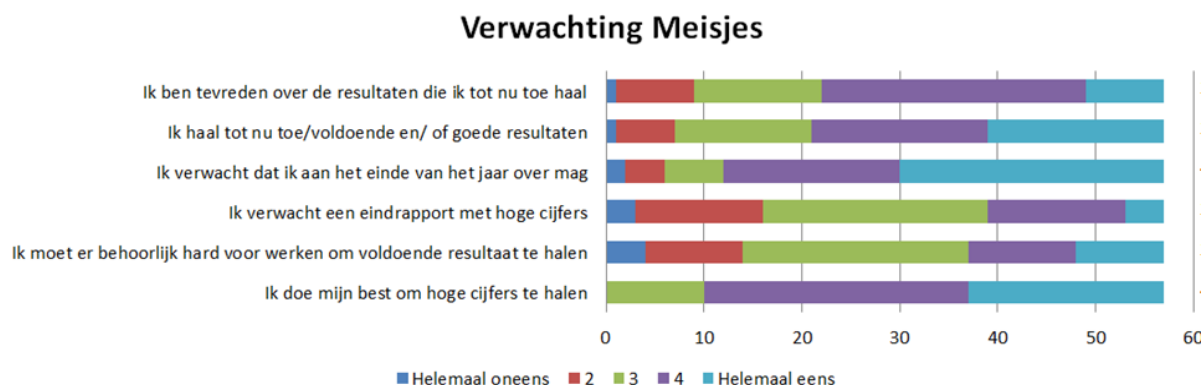
Tevredenheid profielkeuze jongens

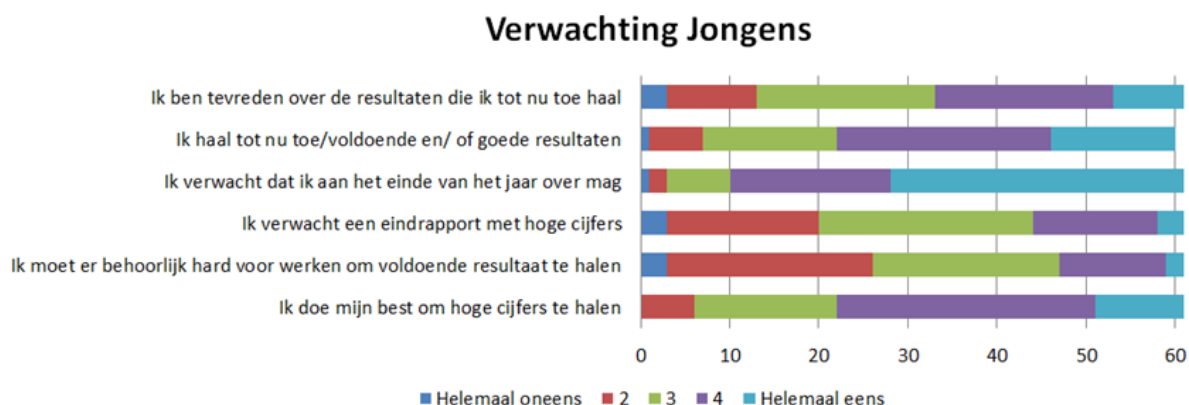
Figuur 5 Tevredenheid profielkeuze jongens op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

Wat zijn de verwachtingen van de leerlingen over hun resultaten in vwo 4?

Er is gevraagd wat de verwachting van de leerlingen was ten opzichte van de behaalde resultaten, of de leerlingen denken over te gaan, een eindrapport met hoge cijfers halen, hoe hard ze er voor moeten werken en of ze hun best doen goede cijfers te halen. Deze resultaten zijn respectievelijk voor meisjes en jongens weergegeven in figuur 6 en 7.

Figuur 6 Verwachtingen van de meisjes op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

Figuur 7 Verwachtingen van de jongens op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

Wat vonden de leerlingen van de verschillende onderdelen van het profielkeuzetraject?

Er is per activiteit gekeken hoe de leerlingen deze hebben ervaren en hoe nuttig ze deze hebben bevonden. Hier is weer het onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Leerlingen beantwoorden de stellingen op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens). De gemiddelde waarden en de standaardafwijking zijn per activiteit voor de verschillende deelvragen terug te vinden in tabel 15. Per activiteit waren er een deelnemers aantal tussen de 39 en 58 jongens en 38 en 56 meisjes. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen hoede meisjes en de jongens de stellingen beoordelen (student-t test, $\alpha < 0,05$).

Tabel 15

*Gemiddelde waarden en standaardafwijking per activiteit gesplitst in jongens en meisjes, * Bij deze activiteit waren er respectievelijk voor de meisjes en de jongens 3 en 7 leerlingen die hebben deelgenomen.*

	Het keuzebegeleidingsprogramma	De interestetest	Profielkeuze informatie avond	Project Later	Uitleg gekregen over de vakken drama, M en O en NLT	Een beroepeninterview	Advies gevraagd bij vakdocenten	Persoonlijk gesprek Mentor	Persoonlijk gesprek Decaan*	Profielkeuzewerkstuk	Gemiddeld
Meisjes											
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	2,9 ±1,8	2,8 ±1,8	3,9 ±1,0	2,5 ±1,5	3,6 ±1,1	3,0 ±1,8	3,8 ±1,5	3,5 ±1,5	3,0 ±1,8	3,4 ±1,7	3,2
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	3,9 ±1,3	3,1 ±1,8	3,8 ±1,4	2,8 ±1,8	3,3 ±1,7	2,3 ±0,7	2,8 ±1,8	3,4 ±1,7	2,7 ±1,8	3,6 ±1,5	3,2
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	3,3 ±1,8	3,6 ±1,8	3,6 ±1,6	2,9 ±1,8	3,5 ±1,5	2,8 ±1,7	3,3 ±1,8	3,5 ±1,7	2,3 ±1,5	3,4 ±1,6	3,2
Jongens											
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	2,4 ±1,2	2,5 ±1,5	3,3 ±1,7	2,6 ±1,6	3,1 ±1,8	2,8 ±1,7	3,1 ±1,8	3,0 ±1,8	3,4 ±1,8	2,7 ±1,3	2,9
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	3,6 ±1,6	2,8 ±1,7	3,4 ±1,7	2,7 ±1,7	3,0 ±1,8	2,4 ±0,9	2,8 ±1,7	3,0 ±1,8	2,7 ±1,7	2,8 ±1,7	3,0
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	2,7 ±1,7	2,8 ±1,8	2,9 ±1,8	2,6 ±1,5	2,8 ±1,8	2,7 ±1,5	2,9 ±1,8	2,7 ±1,7	3,0 ±1,8	2,9 ±1,8	2,8

Voor elke activiteit is er ook gevraagd of de leerling deze activiteit leuk vonden. Dit moesten de leerlingen beantwoorden op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens). De gemiddelde waarden en de standaardafwijking zijn per activiteit voor de verschillende activiteiten gegeven in tabel 15. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen de meisjes en de jongens (student-t test, α 0,05)

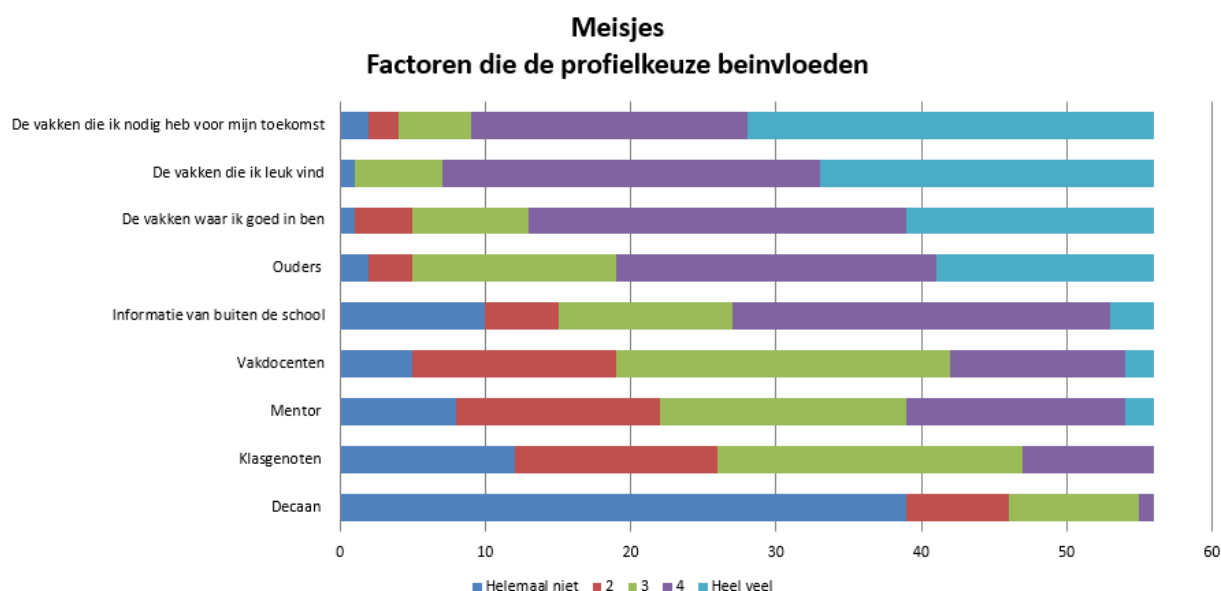
Tabel 16

*Gemiddelde waarden en standaardafwijking per activiteit gesplitst in jongens en meisjes, * Bij deze activiteit waren er respectievelijk voor de meisjes en de jongens 3 en 7 leerlingen die hebben deelgenomen.*

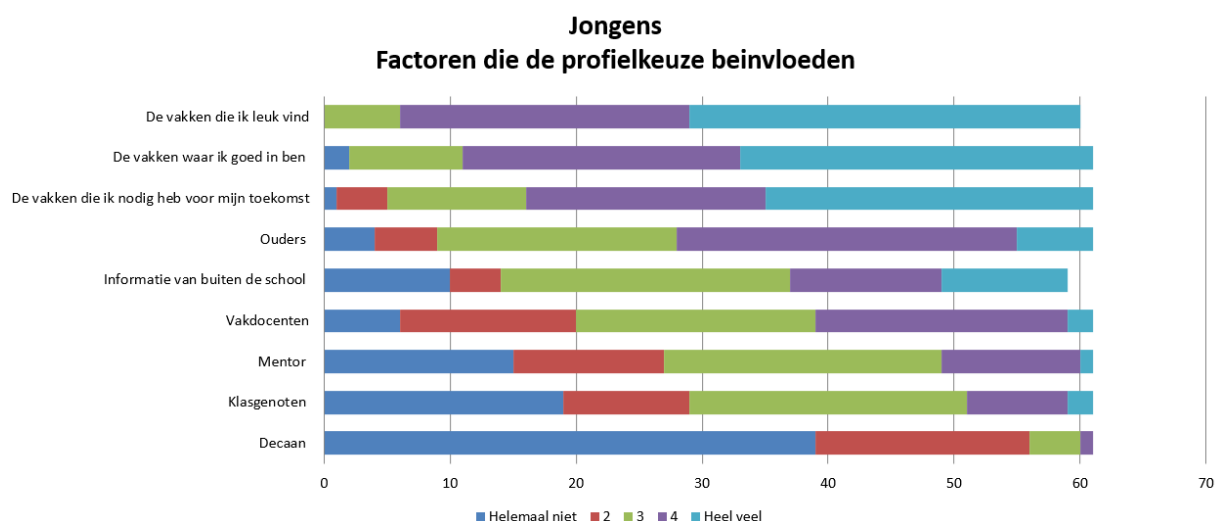
	Het keuzebegeleidingsprogramma	De interresetest	Profielkeuze informatie avond	Project Later	Uitleg gekregen over de vakken drama, M en O en NLT	Een beroepeninterview	Advies gevraagd bij vakdocenten	Persoonlijk gesprek Mentor	Persoonlijk gesprek Decaan*	Profielkeuzewerkstuk	Gemiddeld
Meisjes											
Deze activiteit vond ik leuk	2,9 ±1,8	3,6 ±1,5	3,5 ±1,3	3,2 ±1,8	3,6 ±1,5	3,5 ±1,3	2,8 ±1,8	3,2 ±1,8	2,7 ±1,8	3,0 ±1,8	3,2
Jongens											
Deze activiteit vond ik leuk	2,3 ±1,0	3,2 ±1,8	3,3 ±1,7	2,6 ±1,7	3,3 ±1,8	3,5 ±1,6	2,6 ±1,7	2,7 ±1,8	3,0 ±1,8	2,5 ±1,2	2,9

Welke factoren hebben invloed gehad op de profielkeuze van de leerlingen?

In dit onderdeel zijn de resultaten weergegeven over de invloed van de verschillende factoren op de profielkeuze. De factoren die meegenomen waren zijn: de vakken die ik nodig heb voor de toekomst, de vakken die ik leuk vind, de vakken waar ik goed in ben, informatie van buiten de school, de mentor, klasgenoten, de decaan, vakdocenten en de ouders. In figuur 8 en 9 zijn deze gegevens respectievelijk voor meisjes en de jongens uitgezet.

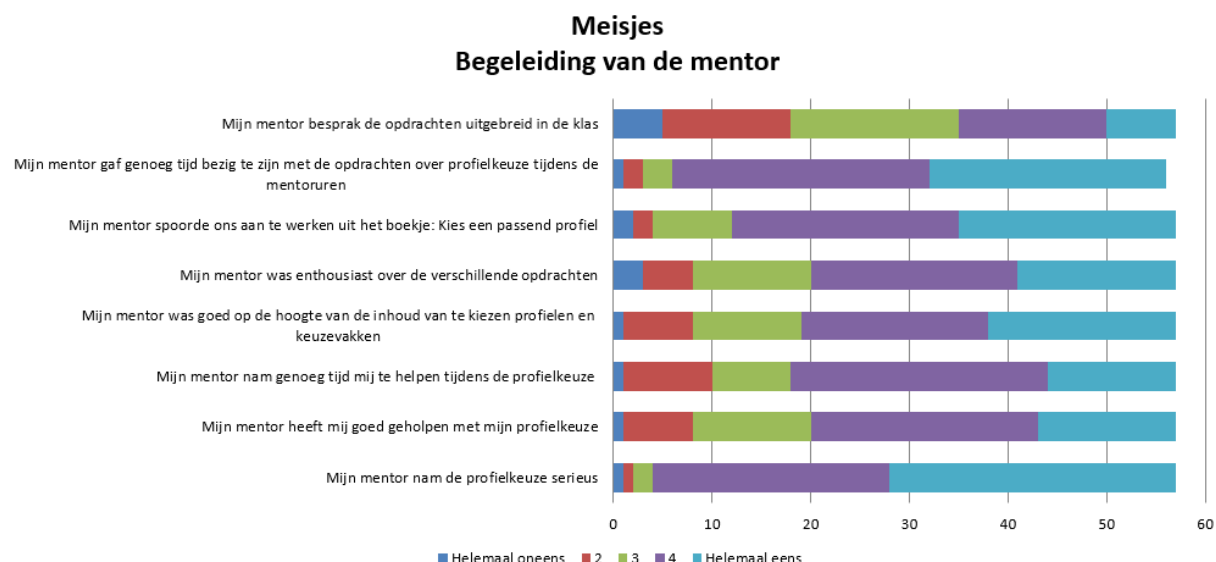
Figuur 8 Verschillende factoren en hun invloed op de profielkeuze bij de meisjes op een schaal van 1 (helemaal niet) tot en met 5 (heel veel) uitgezet tegen het aantal leerlingen. De factoren zijn in volgorde van waardering gegeven.

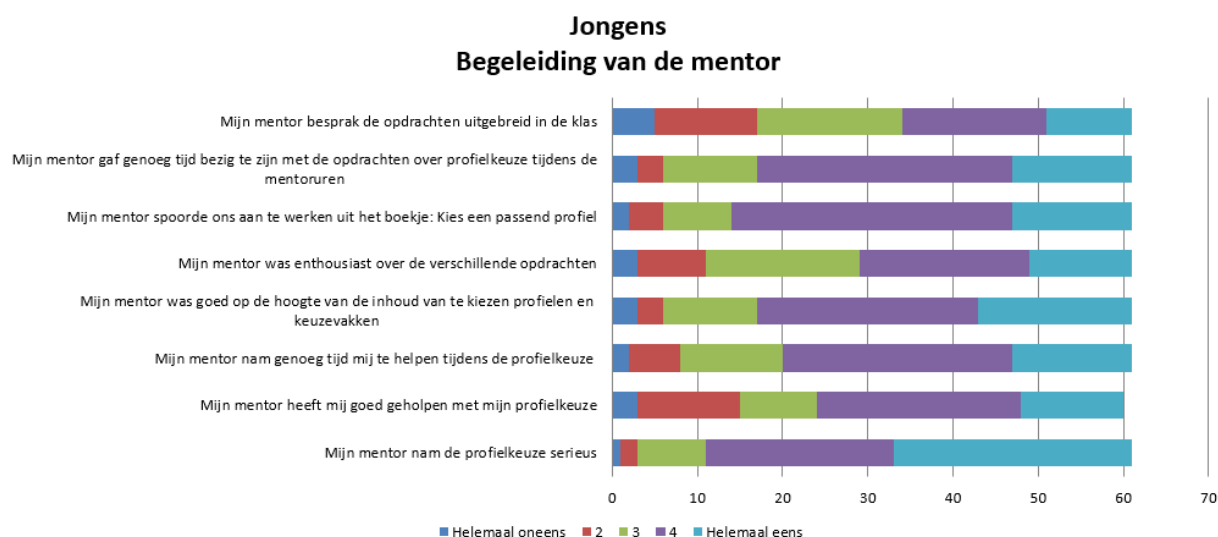
Figuur 9 Verschillende factoren en hun invloed op de profielkeuze bij de jongens op een schaal van 1 (helemaal niet) tot en met 5 (heel veel) uitgezet tegen het aantal leerlingen. De factoren zijn in volgorde van waardering gegeven.

Hoe vonden de leerlingen de begeleiding van de decaan en mentor tijdens het traject?

In de enquête is gevraagd wat de leerlingen vonden van de begeleiding van de mentor tijdens het profielkeuzetraject. Hierin is gevraagd of de mentor de opdrachten uitgebreid besprak, genoeg tijd gaf voor deze opdrachten, aanspoorde de opdrachten te maken, enthousiast was over de opdrachten, goed op de hoogte was over de inhoud van de profielen, genoeg tijd nam om je te helpen en of hij de profielkeuze serieus nam. De resultaten zijn voor de meisjes en de jongens weergegeven in figuur 10 en 11.

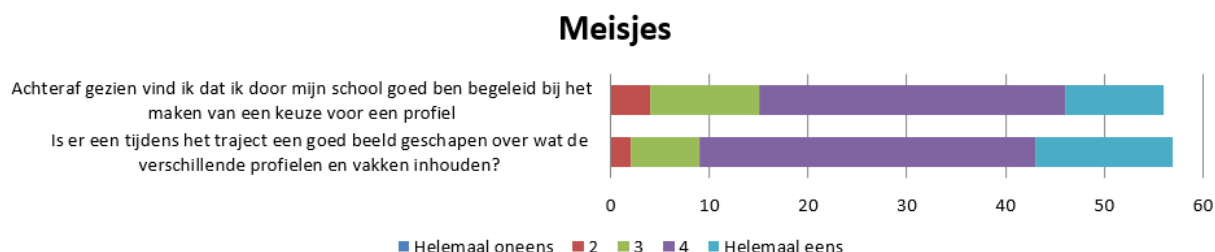

Figuur 10 Begeleiding van de mentor bij de profielkeuze van de meisjes op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

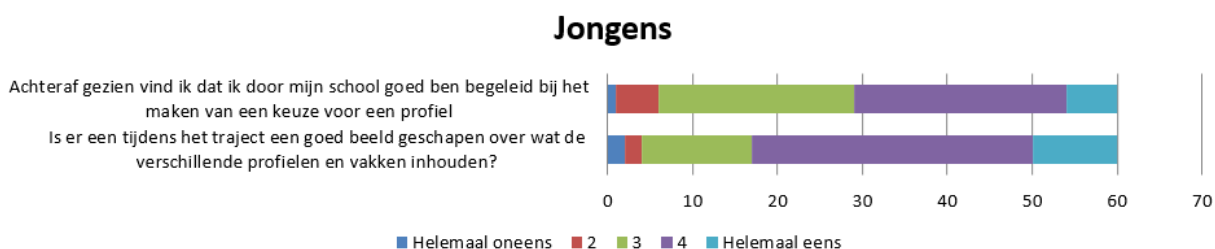

Figuur 11 Begeleiding van de mentor bij de profielkeuze van de jongens op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

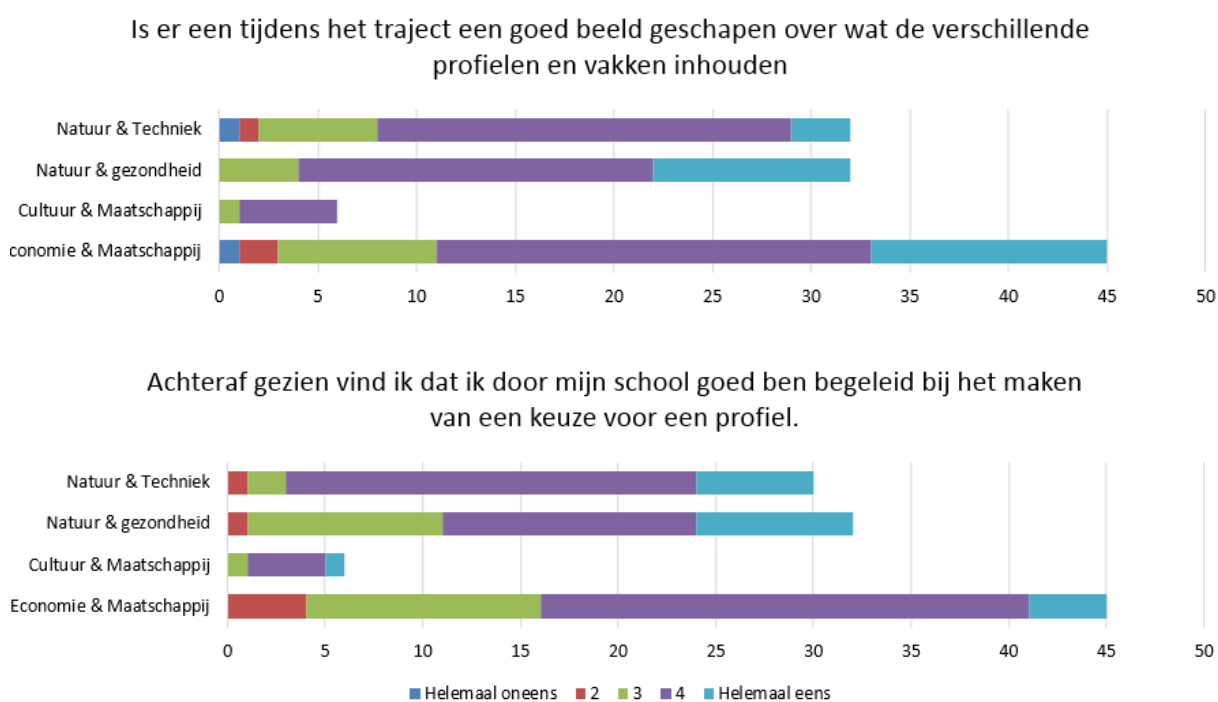
Aan het einde van de enquête is aan de leerlingen gevraagd of als ze nu terug kijken tevreden zijn met de begeleiding tijdens het kiezen van een profiel en of er tijdens het profielkeuzetraject een goed beeld is geschapen van de verschillende profielen en hun inhoud. Deze resultaten zijn uitgezet voor de jongens en meisjes en per profiel in figuur 12 tot en met 14.

Figuur 12 Beoordeling van de meisjes over wat ze achteraf gezien van de begeleiding vonden op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

Figuur 13 Beoordeling van de jongens over wat ze achteraf gezien van de begeleiding vonden op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

Figuur 14 Beoordeling per profiel over wat de leerlingen achteraf gezien van de begeleiding vonden op een schaal van 1 (helemaal eens) tot en met 5 (helemaal oneens) uitgezet tegen het aantal leerlingen.

Opmerkingen over het profielkeuzetraject

Aan het einde van de enquête kregen de leerlingen de mogelijkheid een aantal open vragen te beantwoorden. Hieronder staan per open vraag een opsomming van de meest voorkomende opmerkingen. Achter elk antwoord is aangegeven hoeveel leerling dit als antwoord hadden gegeven.

Noem twee punten die je goed vond aan het profielkeuzetraject en leg uit waarom

- Informatie over wat de nieuwe vakken inhouden, was duidelijk (onder andere met de voorbeeldlessen en profielkeuzeavond)/er werd goed duidelijk wat de verschillende profielen inhouden en waarin ze van elkaar verschillen. (72x)
- Er is genoeg tijd om alle opdrachten uit te voeren. (16x)
- Je leert veel van het uitzoeken van welke opleidingen en beroepen er zijn. (11x)
- Interesstetest was leuk en handig. (10x)
- Het oordeel van de leraar over je capaciteiten voor het vak was fijn. (6x)

Noem twee punten die je minder goed vond aan het profielkeuzetraject en leg uit waarom

- Het boekje was langdradig en er werd veel van hetzelfde gedaan/het project duurde te lang. (37x)
- Mentor wist niet genoeg over de profielkeuze en of begeleide niet genoeg. (7x)
- Onduidelijkheid welke keuzevakken er waren, veranderde ook nog halverwege. (6x)

Wat miste je binnen het profielkeuzetraject?

- De uitleg wat er precies veranderde binnen de vakken die je op dat moment al hebt gehad/meer proeflessen en of extra informatie over de nieuwe vakken. (17x)
- Te weinig gekeken naar vervolgopleidingen, en te veel naar de komende drie jaar. (2x)
- Ik mis het vak muziek. Er zijn veel creatieve mensen op onze school die dat vak erg missen. (2x)
- Te weinig uitleg over het verschil binnen de wiskunde vakken. (2x)
- Mij leek het wel leuk als oud-leerlingen van het Isendoorn College zouden langskomen om te vertellen over hun ervaringen etc. (1x)

Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten bediscussieerd en wordt de onderzoeksvraag beantwoord:

Hoe wordt het profielkeuzetraject op het Isendoorn College door de leerlingen ervaren en waar kan het traject worden verbeterd om de leerlingen nog beter te begeleiden in hun profielkeuze?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden waren er per laag van de curriculum representatie zoals beschreven in het theoretisch kader een hoofdvraag en een aantal deelvragen opgesteld. De antwoorden op deze deelvragen zijn voor een groot gedeelte terug te vinden in het hoofdstuk resultaten en worden in dit hoofdstuk bediscussieerd. Van de leerling enquête worden de meest relevante en opmerkelijke resultaten besproken. Verbeterpunten naar aanleiding van dit onderzoek zijn in het hoofdstuk aanbevelingen te vinden.

Bedoeld: “Wat heeft de decaan als visie achter traject”

De decaan H. Heinen heeft een duidelijke visie achter het traject: *“De essentie van het traject is dat de leerlingen in de derde klas zoveel kennis over zichzelf, de profielen en de tweede fase vergaren dat ze een verantwoorde en goed overwogen profielkeuze kunnen maken”*. De profielkeuze is nu een redelijk losstaand traject binnen de loopbaanoriëntatie. Mevr. Heinen heeft als ideaal beeld voor ogen dat er een traject komt waarbij leerlingen vanaf hun eerste leerjaar tot aan de laatste klas bezig zijn met informatie over zichzelf te vergaren, daarop terug kijken en hun zelfbeeld eventueel bijstellen. Daarnaast heeft ze de wens een groot gedeelte van het studiemateriaal digitaal te maken.

Geïmplementeerd: “Hoe ervaren de mentoren het profielkeuzetraject en hoe implementeren ze dit in de lessen”

Binnen de groep mentoren is een duidelijke tweesplitsing in de kijk op de profielkeuze. 4 van de 5 (T en A, zie tabel 14) geïnterviewde mentoren geeft aan dat het traject goed is opgebouwd en vooral de opdrachten waarin ze zich in zichzelf moeten verdiepen erg nuttig zijn. Deze groep mentoren vindt het leuk bezig te zijn met de profielkeuze, omdat het een belangrijke keuze is voor de leerlingen en ze de leerlingen goed leren kennen binnen dit traject. Elke mentor behandelt op een eigen manier de opdrachten in de klas. Vooral het afsluitende profielkeuzewerkstuk krijgt veel tijd van de mentoren en wordt met de leerlingen besproken. Deze groep mentoren denkt dat de leerlingen tevreden zijn met hoe de mentor ze begeleidt tijdens het traject.

De 5^e mentor (B, tabel 14) staat hier haaks tegenover en vindt het niet leuk bezig te zijn met de profielkeuze. Dit behoort volgens hem niet binnen zijn takenpakket horen. Deze mentor heeft aangegeven dat hij tegen zijn wil in mentor is geworden van derde klas. Het traject had in zijn opinie in de helft van de tijd kunnen worden uitgevoerd en gaat daarnaast teveel in op zelfreflectie van de leerlingen. Tijdens het interview maakte de mentor de volgende opmerking over het profielkeuzewerkstuk: *“Als het een verantwoording is waarvoor ze gekozen hebben, dan is het goed. Maar zeker niet te uitgebreid, bijvoorbeeld maximaal 1000 woorden. Als een leerling in vijf regels zijn keuze goed kan beargumenteren is dit ook goed”*. Het is dan ook niet vreemd dat hij vooral de onderdelen van het traject waarin de leerling informatie krijgt over de profielen als nuttigst beschouwd.

Evaluatie van het traject

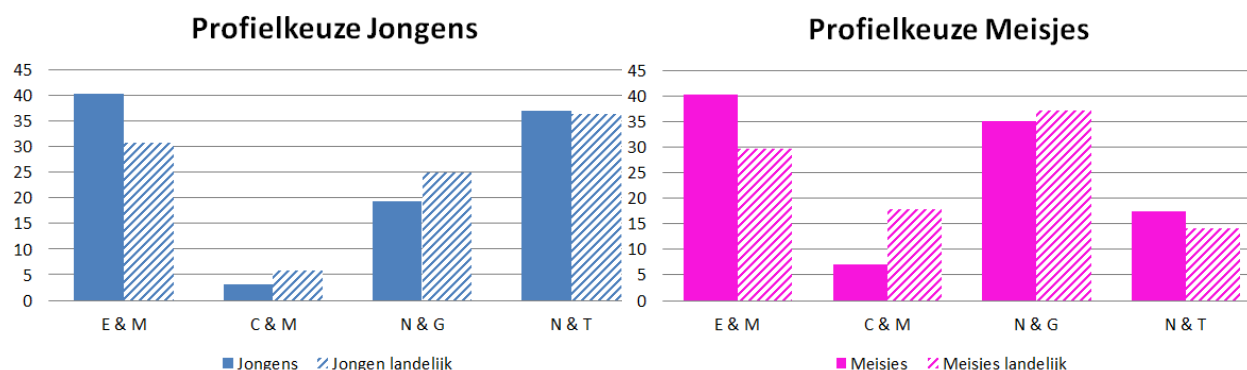
Een belangrijk deel van dit onderzoek is er op gericht om verbeterpunten aan te kunnen stippen binnen het profielkeuzetraject op het Isendoorn College. Opmerkelijk is dat er door de decaan en mentor weinig wordt gedaan aan evaluatie binnen het traject terwijl ze allemaal aangeven dit een *must have* te vinden. De decaan heeft het idee dat de mentoren met opmerkingen en of goede ideeën vaak niet bij haar langs komen. Een groot gedeelte van de mentoren geeft inderdaad aan dat dit er bij inschiet en ze wel degelijk mee willen denken over het traject. Hier staat tegenover dat de decaan al een paar jaar het plan heeft een eindevaluatie te plannen, die er door de drukte aan het einde van het schooljaar steeds bij inschiet. In de visie van de decaan is er een algemene startbijeenkomst waarin ze met de mentoren het profielkeuzetraject doorspreekt. Halverwege is er een bijeenkomst waarin ze de wijzigingen binnen profielen en het traject aangeeft en waarin docenten vragen kunnen stellen. Aan het einde van het traject is een afsluitende bijeenkomst waarin het gehele traject wordt geëvalueerd. Daarnaast wilt ze ook met de mentoren bijscholing doen in wat er omgaat in de leerlingen en hoe het is voor ze om een keuze te moeten maken. Hiermee haal je het probleem weg dat de mentoren goede ideeën en opmerkingen over het traject voor zichzelf houden en er zoals nu langs elkaar heen wordt gecommuniceerd.

Rol mentoren en decaan

De decaan en mentoren hebben hetzelfde beeld bij de taakverdeling. De decaan is binnen de organisator van de profielkeuze. Ze begeleidt de mentoren en helpt de leerlingen die specifieke vragen hebben of erg veel moeite met de keuze. Ze is degene die van alles op de hoogte hoort te zijn omtrent profielkeuze en studiekeuze en geeft relevante informatie door aan de mentoren. De mentoren zijn de eerste aanspreekpunten voor de leerlingen.

Bereikt: “Hoe ervaren de leerlingen de verschillende opdrachten en begeleiding binnen het profielkeuzetraject”

Het hoofddoel van het traject is dat de leerlingen in een profiel terecht zijn gekomen waar ze zich thuis voelen. In figuur 15 is de definitieve profielkeuze geplaatst naast het landelijke gemiddelde gevonden door Qompas (Qompas_ProfielKeuze, 2011). Bij zowel de jongens als de meisjes is te zien dat er minder wordt gekozen voor het Economie en Maatschappij profiel en iets meer voor Cultuur en Maatschappij en Natuur en Gezondheid.

Figuur 15 De profielkeuze van de leerlingen vergeleken met het landelijke gemiddelde, uitgedrukt in percentages (Qompas_ProfielKeuze, 2011).

Er is een vijftal meisjes en vijftiental jongens die voor de derde klas al wisten welk profiel ze wilden doen. Het merendeel van de leerlingen op het Isendoorn College heeft een definitieve keuze

gemaakt tijdens het traject. Wat meegeeft dat de meeste leerlingen voor de derde klas nog niet goed hadden nagedacht over welk profiel hij of zij later zou kiezen.

Maar vooral belangrijk is of de leerlingen na driekwart schooljaar binnen dit profiel tevreden zijn met hun keuze (fig. 4 en 5). De verschillende stellingen binnen de enquête zijn op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens) gegeven. Uit de verschillende stellingen is te zien dat de ruime meerderheid van de leerlingen tevreden is met zijn profielkeuze. 8 meisjes en 6 jongens geven een negatieve score (lager dan 3) voor de stelling of ze het gekozen profiel opnieuw zouden kiezen. Dit komt neer op een percentage van 11,8% van de leerlingen. Een mogelijke oorzaak waarom meer dan 1 op de 10 leerlingen nu liever een ander profiel zou kiezen, kan zijn dat de vakadviezen niet bindend zijn. Hierdoor kiezen nog steeds een aantal leerlingen voor een profiel waar ze de capaciteiten niet voor hebben. De decaan gaf ook aan dat de meeste profielwissels inderdaad ontstaan doordat het profiel te moeilijk wordt bevonden door de leerling. Op dit moment zijn ze op het Isendoorn College bezig een systeem op te zetten waarin de vakadviezen bindend zijn.

Naast de tevredenheid is er ook gevraagd na de verwachtingen die de leerlingen hebben en hoe ze presteren binnen het gekozen profiel. De meeste leerlingen zijn tevreden over de resultaten die ze tot nu toe hebben gehaald en verwachten dan ook over te gaan. Bijna de helft van de jongens geeft aan behoorlijk hard te moeten werken om voldoende te halen, een derde van de jongens verwacht geen hoge cijfers op het rapport. Bij de meisjes liggen deze aantallen op een kwart. Dit klinkt niet onlogisch: Over het algemeen doen jongens minder aan school dan meisjes en nemen de meisjes school een stuk serieuzer. De jongens geven ook aan minder hard hun best te doen om hoge cijfers te halen.

Ook aansluitproblemen tussen de manier van les geven in de onderbouw en bovenbouw kan een reden zijn voor dat een flink percentage leerlingen aangeeft behoorlijk hard te moeten werken voor voldoende resultaten (Groenewegen, 2009). De leerlingen moeten opeens meer gaan doen, op een hoger niveau, dan ze gewend. Een andere oorzaak is zowel door de decaan als mentoren naar voren gebracht. De vakadviezen voor de leerlingen zijn niet bindend, waardoor er nog steeds een aantal leerlingen een profiel kiest waar hij in de ogen van de docenten de capaciteiten niet voor heeft. Dit kan zeker verklaren waarom een groot aantal leerlingen aangeeft er hard voor te moeten werken en geen hoge cijfers denkt te halen.

Hoe de leerlingen de verschillende activiteiten hebben ervaren is terug te vinden in tabel 15. Hier staan gemiddelde waarde met de standaardafwijking weergegeven. Gemiddelde waardes van rond de 3 geven aan dat leerlingen gemiddeld een neutraal beeld hebben over de verschillende onderdelen. Opgemerkt moet worden dat de hoge standaardafwijkingen (tussen 0,7 en 1,8) aangeven, dat de leerlingen de activiteiten niet zeer eenduidig hebben beoordeeld en er ook veel leerlingen zijn die de onderdelen positief of negatief beoordelen. Meisjes zijn over het algemeen wat positiever gestemd dan de jongens, al zijn er geen significante verschillen gevonden (student-t test, $\alpha < 0,05$). Een mogelijke verklaring is dat meisjes bewuster zijn van de gevolgen van een verkeerde profielkeuze en hierdoor serieuzer bezig zijn met het profielkeuzetraject.

Verskil tussen jongens en meisjes

Tussen jongens en meisjes zijn vaak duidelijke verschillen te vinden (Neuvel, 2006). Om van beide groepen een goed beeld te krijgen over hoe ze tegen het profielkeuzetraject aan kijken, zijn de resultaten van de jongens en de meisjes in dit onderzoek apart uitgewerkt. Er is binnen dit onderzoek geen significant verschil (student-t test, $\alpha < 0,05$) gevonden tussen hoe de jongens en meisjes de verschillende stellingen beoordelen. Desondanks is de trend te zien dat jongens gemiddeld een lagere score geven voor de stellingen dan de meisjes.

Deze tendens komt terug in een grootschalig landelijk onderzoek, *“De leerling op het juiste spoor!”* (Groenenwegen, 2011) waar vwo-jongens gemiddeld genomen de verschillende stellingen lager beoordelen dan vwo-meisjes. Er komen nog een aantal verschillen tussen de groepen naar voren:

- Meisjes noemen zichzelf ambitieuzer dan jongens.
- Vwo-jongens zijn naar hun eigen zeggen het minst ambitieus.
- Meisjes zeggen zich harder te moeten inspannen dan jongens.
- Vwo-jongens spannen zich naar eigen zeggen het minst in.
- Vwo-jongens zijn daarentegen het meest optimistisch over de bevorderingskansen, al verwachten zij daarbij minder hoge cijfers dan vwo-meisjes.
- Jongens zijn het meest tevreden over de resultaten die zij behalen.
- Vwo-meisjes zijn het minst zeker van bevordering.

De onderzoekers hebben het zelfbeeld van de leerlingen vergeleken met het beeld van docenten, teamleiders en schoolleiders over de leerlingen. Deze beelden komen met elkaar overeen.

Aan de leerlingen was gevraagd of ze twee goede en twee minder goede punten van het profielkeuzetraject konden geven. Hieruit kwam duidelijk naar voren dat leerlingen de activiteiten waarin ze uitleg kregen over de inhoud van de profielen en de verschillende vakken die ze konden kiezen het hoogst beoordelen. Dit is goed terug te zien in de beoordeling per activiteit. Door zowel de jongens als de meisjes worden de profielkeuze informatie avond, uitleg over de nieuwe vakken en het advies van de vakdocenten het beste beoordeeld. Deze activiteiten hebben dan ook een hoog informatief gehalte.

De opdrachten (het keuzebegeleidingsprogramma en het project later) waarin de leerlingen veel aan zelfreflectie moeten doen worden duidelijk lager beoordeeld. Dat de onderdelen, die informatie verschaffen over de mogelijkheden van de keuze, goed worden beoordeeld komt overeen met onderzoek van Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (Borghans, 2008). Zij concluderen dat de kans op spijt van de profielkeuze significant lager is als er goede informatie is verschaft over de mogelijkheden van de keuze. Ook concluderen ze dat de kwaliteit van de informatie over de mogelijkheden van de verschillende vakkenpakketten samen hangt met een lagere kans op spijt van de gemaakte keuze. De mentoren gaven daarnaast aan dat in project Later dezelfde soort opdrachten terug komen als in het keuzebegeleidingsprogramma, wat ervoor kan zorgen dat de leerlingen verveeld raken en deze onderdelen minder nuttig en leuk gaan vinden. Een mogelijke ander reden, dat deze onderdelen lager worden beoordeeld door de leerlingen, is wat de Leidse ontwikkelingspsycholoog prof. Michiel Westenberg in een interview met de Trouw aangeeft (Brandt, 2009). Uit zijn onderzoek blijkt dat het verwerven van zelfinzicht, van inzicht in anderen en van zelfstandigheid voor jongeren erg moeilijk is. Hierdoor kunnen ze de opdrachten als lastig en hiermee minder nuttig ervaren.

Een uitzondering hierop is de interestetest, waar leerlingen ook aan zelfreflectie moeten doen. Leerlingen geven aan dat ze deze opdracht leuk vinden om te doen. Een mogelijke verklaring

hiervoor is wat de decaan aangaf tijdens het onderzoek: *“Het is tijdens het maken van de test niet meteen duidelijk wat er voor resultaten uitkomen. Het blijft tot het einde spannend voor de leerlingen”*. Behalve dat de leerlingen de test leuk vinden en de mentoren het als een goede gesprekstarter zien, biedt het nog meer voordelen. Uit onderzoek blijkt dat testgebruik binnen de profielkeuze veel toevoegde waarde heeft (Kinderen, 2009; Spijkerman, 2000). Een aantal redenen die genoemd worden zijn:

- Tests kunnen leerlingen aan het twijfelen brengen waardoor ze nogmaals gaan nadenken over hun keuze, waardoor wellicht ‘verkeerde’ keuzes worden voorkomen.
- Door middel van interesstests krijgen leerlingen een beter en breder beeld van alle keuzemogelijkheden wat betreft opleidingen en beroepen.
- Tests kunnen leerlingen bevestigen in hun ideeën, waardoor zij zekerder worden van hun keuze.

Er wordt nadrukkelijk bij vermeld dat het van belang is dat de testen goed met de leerlingen worden nabesproken, omdat ze het zelf moeilijk vinden de gegevens goed te interpreteren.

Leerlingen laten zich in hun keuze beïnvloeden door verschillende factoren (tabel 12). De factoren die vallen onder de categorie *vakken* worden door de leerlingen als beste beoordeeld. Zowel de meisjes als de jongens beschouwen de vakken die ze nodig hebben in de toekomst, de vakken die ze leuk vinden en de vakken waar ze goed in zijn als erg belangrijk bij het maken van een keuze. Deze factoren liggen dan ook nauw met elkaar verbonden. Dit komt overeen met onderzoek van CPS Onderwijsontwikkeling en advies (Groenenwegen, 2011). Binnen dit onderzoek is er op landelijke schaal gekeken naar het thema ‘aansluiting en doorstroom in havo en vwo’. Ze hebben in 2010 bij 7400 leerlingen een enquête afgenomen, waarin onder andere is gevraagd is welke factoren van invloed zijn op de profielkeuze. Uit dit landelijke onderzoek komt ook duidelijk naar voren dat de categorie *vakken* de belangrijkste factor is voor de leerlingen.

Naast deze factoren geven de leerlingen aan dat hun ouders een grote rol spelen bij de keuze. Op steeds meer scholen worden ouders dan ook steeds meer betrokken bij de profielkeuze. Drs. Annemiek van Kessel die onder andere auteur is van de Studiekeuzegids benadrukt de belangen van betrokkenheid van ouders bij de loopbaanoriëntatie (Kessel, 2010a, 2010b):

“Ouders vormen met leeftijdsgenoten de belangrijkste vertrouwenspersonen en adviseurs bij de loopbaanafwegingen van de leerling. Daarom is het van belang ze actief te betrekken bij het LoB. Ouders staan dicht bij hun kinderen, hebben ze opgevoed en maken ze dagelijks mee. Vaak willen ouders actief betrokken worden bij de loopbaanafwegingen van hun kinderen. Als zij zich productief opstellen in dit keuzeproces krijgen leerlingen er een waardevolle informatiebron bij. En wanneer ouders en school zich samen verantwoordelijk voelen voor de opvoeding en het goede verloop van de onderwijsloopbaan van een kind, komt de leerling het beste tot zijn recht.”

Landelijk gezien scoort de factor *ouder* een stuk lager dan op het Isendoorn College (Groenenwegen, 2011). Een mogelijke oorzaak is dat binnen het profielkeuzetraject op het Isendoorn College al een duidelijke rol voor de ouders is weggelegd. Ze worden betrokken bij de profielinformatie-avond, ze moeten helpen met een aantal opdrachten en ze bespreken samen met de mentor en hun zoon of dochter het profielkeuzewerkstuk. Veel scholen zijn pas net begonnen de betrokkenheid van ouders in de profielkeuze te vergroten (Kessel, 2010a).

Binnen de categorie *personen* scoren de andere groepen duidelijk lager dan de ouders. Ook dit komt overeen met de landelijke gegevens (Groenenwegen, 2011). Wat de vakdocenten aanraden, vinden ze na de ouders het belangrijkste en krijgt een hogere waardering dan de factoren mentor, klasgenoten en decaan. Er zijn maar weinig leerlingen die de factor vakdocenten een positieve score toekennen. Dit komt niet overeen met het feit dat de leerlingen de vakadviezen als een belangrijk onderdeel van het profielkeuzetraject zagen (tabel 15). Hierdoor verwacht je dat de leerlingen een hogere waardering zouden geven. Een verklaring hiervoor is dat de leerlingen de vakadviezen zeker als zeer nuttig ervaren, omdat leerlingen de bevestiging krijgen of worden afgeraden een bepaald profiel te doen. Hier kan je als leerling direct iets mee. Maar dat het nuttig is hoeft niet te betekenen dat het daadwerkelijk een factor is geweest die de keuze heeft beïnvloed. Een groot gedeelte van de leerlingen weet zelf in welke vakken hij of zij goed is en kan voor zichzelf beredeneren of het profiel haalbaar is. Deze groep laat zijn keuze dus niet meer beïnvloeden door het advies van de vakdocenten.

Leerlingen geven aan dat de mentor weinig invloed heeft op welk profiel de leerlingen kiezen. Het traject is dan ook zo opgebouwd dat de verschillende opdrachten ervoor zorgen dat de leerlingen meer over zichzelf en de profielen te weten komen. De rol van de mentor binnen het traject is om de leerlingen te begeleiden tijdens het traject en in de gaten te houden of ze de opdrachten maken. Ook het feit dat niet alle mentoren de tijd hadden om met elke leerling apart over de profielkeuze te praten kan een reden zijn dat ze de mentor geen grote invloed heeft gehad in de keuze. Deze rol is voor een groot gedeelte bij de ouders neergelegd. Deze kennen hun kind het beste en hebben meer tijd om samen goed over de profielkeuze te praten.

De docenten uit de natuur- en scheikundesectie waren ervan overtuigd dat mentoren vanuit de alfa-hoek vaak vertelden dat de bèta-profielen erg lastig waren en hierdoor minder leerlingen van een mentor vanuit de alfa-hoek voor deze profielen kozen. Binnen dit onderzoek is hier niet specifiek naar gekeken, maar vergeleken met landelijke gegevens (fig. 15) zijn er geen grote verschillen te vinden in het percentage leerlingen dat een bèta-profiel kiest. Daarnaast is gevonden dat de mentor weinig invloed op de keuze heeft. De stelling van de natuur- en scheikunde sectie is hiermee niet ontkracht, maar er zijn binnen het onderzoek geen gegevens gevonden die hun gedachten bevestigen. In onderzoek van Platform Bèta Techniek is dieper op deze vraag in gegaan en is er gevonden dat, hoe positiever de klasgenoten gemiddeld denken over exacte vakken, natuurprofielen en bètatechniek, hoe exacter de profielkeuze van individuele leerlingen is (Langen, 2009). Ook is er gevonden dat vwo-jongens vaker een N&G-profielkeuze of een maatschappijprofielkeuze maken naarmate hun mentor bètatechniek moeilijker vindt. Voor de vwo-meisjes en havoleerlingen zijn er geen significante verschillen gevonden. Hieruit valt te concluderen dat de stelling die de natuur- en scheikunde sectie had een kern van waarheid bevat.

Wat de klasgenoten voor profiel kiezen is van ondergeschikt belang voor de keuze. Dit komt overeen met ander onderzoek naar profielkeuze gedrag (D.Haringa, 2012; Groenenwegen, 2011). In het onderzoek van Haringa wordt beschreven dat ze dit opmerkelijk vinden. Ze hadden de hypothese gesteld dat klasgenoten de keuze voor het N&T profiel negatief zouden beïnvloeden en er hierdoor minder leerlingen voor dit profiel zouden kiezen. Dit bleek niet het geval te zijn. Tijdens het onderzoek binnen het Isendoorn College kwam dit beeld ook enkele malen naar voren. Er blijkt bij

veel volwassenen het algemene beeld te hangen dat een leerling zijn of haar keuze laat beïnvloeden door wat klasgenoten kiezen. Dat leerlingen in de puberteit de mening van klasgenoten belangrijk gaan vinden is algemeen bekend. Hierdoor is mogelijk een beeld geschapen dat de leerlingen zich ook bij de profielkeuze door hun klasgenoten laten beïnvloeden. Volgens Haringa praten de leerlingen onderling wel over de profielkeuze, maar heeft dit eerder een bevestigende werking voor de leerlingen en worden ze hierdoor geholpen in het kiezen van een geschikt profiel. Terugkijkend naar mijn eigen middelbare school carrière kan ik dit beamen. Daarnaast zien de leerlingen van de verschillende profielen elkaar nog steeds bij de vakken die iedereen moet volgen, zoals Engels en Nederlands. De leerlingen kunnen dus nog steeds les hebben met de klasgenoot die een ander profiel kiest

De leerlingen geven verder aan dat de decaan bijna geen invloed heeft gehad op de profielkeuze. Dit is simpel te verklaren doordat er maar een klein percentage leerlingen op gesprek gaat met de decaan. Hier gaan ze langs als de mentor ze niet meer kan begeleiden en al ze erg specifieke vragen hebben over een mogelijke keuze. Dat er maar een kleine groep leerlingen naar de decaan is geweest, geeft aan dat de grote meerderheid van de leerlingen door het profielkeuzetraject al zijn vragen heeft kunnen beantwoorden en hiermee een keuze heeft kunnen maken.

Bij de vraag hoe de begeleiding van de mentor is ervaren, is te zien dat de ruime meerderheid van de leerlingen de stellingen met een neutrale en of positieve score beoordeeld. Dit komt overeen met het beeld wat de mentoren zelf hadden over hun begeleiding. Als losse opmerking gaf een zevental leerlingen wel aan dat de begeleiding van de mentor niet goed was. Deze wist of te weinig over de profielkeuzes of begeleidde de leerling niet genoeg. Leerlingen geven verder niet aan waar de begeleiding dan aan schortte.

Aan het einde van de enquête is aan de leerlingen gevraagd of ze achteraf gezien vinden dat ze door de school goed zijn begeleid bij het maken van een goede keuze en of er een goed beeld geschapen is van de inhoud van de verschillende profielen (fig. 12-14). Op een aantal leerlingen na geven de leerlingen aan het eens te zijn met deze stellingen. De meisjes zijn duidelijk positiever gesteld en geven een hogere waardering voor beide stellingen in vergelijking met de jongens. Een beeld wat ook terug te vinden is bij de beoordeling van de losse activiteiten.

Veel leerlingen geven bij de losse opmerkingen nog aan dat ze het traject te langdradig vinden. Dat de leerlingen dit vonden gaven de mentoren ook al aan. Meenemend dat de leerlingen als doel zien van het traject om een profiel te kiezen is dit niet heel vreemd. Veel van de leerlingen heeft voor het einde van het traject al een definitieve keuze gemaakt en vind het waarschijnlijk niet nuttig verder te gaan met de opdrachten als in zijn of haar ogen het doel al behaald is.

Binnen dit onderzoek is er gekeken naar hoe de leerlingen het profielkeuzetraject op het Isendoorn College te Warnsveld ervaren. Het achterliggende doel hiervan was om te kijken waar verbeterpunten lagen binnen het profielkeuzetraject om de leerlingen nog beter te kunnen begeleiden. Naar aanleiding van alle gevonden resultaten zijn hieronder een aantal aanbevelingen gedaan.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek zou ik de volgende aanbevelingen willen doen over het profielkeuzetraject op het Isendoorn College:

- Er is gebleken dat er behoefte is aan een aantal bijeenkomsten tussen de decaan en de betrokkenen. Start het profielkeuzetraject met de mentoren op een startbijeenkomst waar de decaan het traject toelicht en de mentoren hun vragen kunnen stellen. Plan halverwege een bijeenkomst waar de decaan eventuele wijzigingen en aanpassingen kan doorspreken met de mentoren. Aan het einde van het traject evalueer je alles en voer je veranderingen voor het aankomende jaar door. Zet deze afspraken in de jaaragenda zodat ze er niet bij inschieten.
- Houd de focus voor een groot gedeelte op informatieve onderdelen waarin de nadruk ligt op wat de profielen en de verschillende vakken inhouden en wat de mogelijkheden in vervolgstudies zijn. De leerlingen ervaren dit als de leukste en nuttigste onderdelen binnen het traject. In grootschaliger onderzoek is er ook gevonden dat de kans op spijt van de profielkeuze significant wordt verlaagd als er goede informatie is verschaft over de mogelijkheden van de keuze (Borghans, 2008).
- Aangezien de ouders een belangrijke factor zijn in het maken van een profielkeuze is het verstandig deze nadrukkelijk in het proces te blijven betrekken en ervoor te zorgen dat ze met voldoende kennis van de mogelijkheden een reflecterende rol aannemen richting hun zoon of dochter.
- Er was met 11,8% een te grote groep leerlingen die een ander profiel zou kiezen als ze opnieuw mochten kiezen. Laat de vierde klas leerlingen standaard op driekwart van het schooljaar een korte vragenlijst invullen met de vragen of ze achteraf gezien tevreden zijn met de begeleiding en of ze dit profiel nog een keer zouden kiezen. Er kan dan in gesprek worden gegaan met de leerlingen die liever een ander profiel hadden gekozen en gekeken worden waar het traject ook voor deze leerlingen kan zorgen tot een goede profielkeuze.
- Ga verder met het opzetten van een systeem waarin de vakadviezen bindend zijn, zodat er minder profielwissels gaan zijn door leerlingen die niet voldoende capaciteiten hebben om het profiel te kunnen afronden.
- Zorg dat er volgend jaar een extra (digitale) test (beroepskeuze, interesse en of vaardigheden) toegevoegd wordt aan het profielkeuzetraject. De interestetest wordt door de leerlingen positief ervaren. De mentoren geven aan dat ze de opdracht nuttig vinden en een fijne start om met de leerling in gesprek te kunnen. En de decaan vindt het een belangrijk onderdeel omdat leerling hierdoor over zichzelf leren nadenken. Daarnaast komt uit onderzoek dat deze test van grote toegevoegde waarde zijn (Spijkerman, 2000). Een mogelijkheid is om dit toe te voegen aan Project Later zodat dit project minder gaat lijken op het boekje *“Kies een passend profiel”*.
- Probeer een evenredig aantal bèta en alpha docenten als derde klas mentor te krijgen. Hiermee kan je voorkomen dat er een negatieve sfeer over één van de profielen ontstaat, die ervoor zorgt dat leerlingen dit profiel minder kiezen. In schooljaar 2011-2012 waren er maar twee van de zeven vwo-mentoren bèta docenten (tabel 9).
- Begin eventueel eerder in het jaar met het profielkeuzetraject, zodat docenten invulling voor de mentorles hebben in de eerste paar weken van het schooljaar en je de eindevaluatie kan plannen voor de drukte aan het einde van het schooljaar.

- Er wordt veel aangegeven door de leerlingen dat het profielkeuzetraject langdradig is. Kijk samen met de mentoren naar mogelijkheden om de leerlingen die al vroeg een keuze hebben gemaakt iets anders te laten doen dan bezig te zijn met de profielkeuze.
- Probeer aankomend jaar meer van het studiemateriaal digitaal te krijgen. Zodat de leerlingen in schooljaar 2014-2015 het profielkeuzetraject kunnen volgen met studiemateriaal op de iPad. In dit schooljaar begint de derde klas met iPad onderwijs wat een ideaal moment is om over te gaan naar digitaal studiemateriaal.

Referenties

- Akker, J. v. d. (1998). The science curriculum: Between ideals and outcomes. *International handbook of science education*, 421-447.
- Akker, J. v. d. (2010). A curriculum perspective on plurilingual education. *Council of Europe*.
- Borghans, L. (2008). Voorlichting en begeleiding bij de studie- en beroepskeuze en de rol van arbeidsmarktinformatie.
- Brandt, E. (2009). Jongeren moeten te vroeg keuzes maken, *Trouw*.
- D.Haringa. (2012). Waarom leerlingen met bètatalent afzien van een N&T profiel. *Universiteit Utrecht Centrum voor Onderwijs en Leren*.
- Groenenwegen, P. (2011). De leerling op het juiste spoor! Een onderzoek naar factoren die een rol spelen in de aansluiting tussen onderbouw en bovenbouw in havo en vwo. *CPS Onderwijsontwikkeling en advies*.
- Groenewegen, T. (2009). Beter voorsorteren voor de bovenbouw: Differentiatie derde leerjaar. *slo context*, 4-7.
- Heinen, H. (2005). *Kies een passend profiel (T) vwo 3*. Warnsveld: Isendoorn College.
- Heinen, H. (2010). *Later!* Warnsveld: Isendoorn College.
- Herwijer, L. (2008). Gestruikeld voor de start: De schoolverlater zonder startkwalificatie. *Het Sociaal en Cultureel Planbureau*.
- Isendoorn_College. (2011). Informatiegids Isendoorn College. Retrieved from www.isendoorn.nl
- Isendoorn_College. (2012). Het Isendoorn college Retrieved 19 september 2012, from www.isendoorn.nl
- Kessel, A. v. (2010a). Project Stimulering Ouderbetrokkenheid bij LOB. *Vo Raad*.
- Kessel, A. v. (2010b). *Studiekeuzegids*.
- Kinderen, S. (2009). Naar een procesmatig en verantwoord LOB Een aanbeveling voor de invulling van de loopbaanorientatie en-begeleiding. *Fontys Hogescholen Personeel & Arbeid*.
- Langen, A. (2009). Wat bepaalt de keuze voor een natuurprofiel? *ITS Nijmegen & Platform Beta Techniek*.
- Neuvel, K. (2006). *Waarom jongens geen meisjes zijn*. Amsterdam: Veen.
- Profiel_AS_Limburg. (2011). Beroepskeuzedagboek Retrieved 7 april 2013
- Qompas_ProfielKeuze. (2011). Qompas Profielkeuze 2010-2011. *De digitale gids voor profielkeuze en loopbaanorientatie*
- Raad_voor_Werk_en_Inkomen. (2008). 'Voor de keuze' Voorstellen voor een betere studie en beroepskeuzebegeleiding.
- Raaijmakers, F. (2009). Kiezen moet, zoeken mag? : Onderzoek naar keuzeprocessen van jongeren. *Lentiz Onderwijsgroep*, 1-7.
- Spijkerman, R. (2000). *loopbaancompetentie. Management van mogelijkheden*. Alphen aan den Rijn.
- Taba, H. (1962). Curriculum development: theory and practice. *Brace & World*.

Bijlagen

I Vakkenlijst per profiel

Vwo 2012-2013

Naam:

Klas:

TTO: ja/ nee

Gemeenschappelijk
deel

Profielvakken

Verdieping of
verbreding: 1 profiel
keuzevak kiezen*

Vrije ruimte
1 examenvak*

Domein Taal en Cultuur Profiel Cultuur en Maatschappij	Domein Mens en Maatschappij Profiel: Economie en Maatsch.	Domein Natuur en Techniek Profiel Natuur en Gezondheid	Domein Natuur en Techniek Profiel Natuur en Techniek
Nederlands	Nederlands	Nederlands	Nederlands
Engels	Engels	Engels	Engels
Maatschappijleer	Maatschappijleer	Maatschappijleer	Maatschappijleer
Lichamelijke opvoed.	Lichamelijke opvoed.	Lichamelijke opvoed.	Lichamelijke opvoed.
CKV	CKV	CKV	CKV
Frans of Duits*	Frans of Duits*	Frans of Duits*	Frans of Duits*
ANW	ANW	ANW	ANW
Godsdienst/filosofie	Godsdienst/filosofie	Godsdienst/filosofie	Godsdienst/filosofie
Geschiedenis	Wiskunde A of B *	Wiskunde A of B *	Wiskunde B
Kunstvak 1 of 2	Geschiedenis	Biologie	Natuurkunde
Wiskunde C of A(520)*	Economie	Scheikunde	Scheikunde
Aardrijkskunde	M&O	Natuurkunde	Biologie
Maatschappijleer	Aardrijkskunde	NL&T	NL&T
	Moderne vt 2	Aardrijkskunde	Wiskunde D
	Maatschappijleer		
Aardrijkskunde	M&O	NL&T	Biologie
Maatschappijleer	Maatschappijleer	Natuurkunde	Wiskunde D
Frans of Duits	Aardrijkskunde	Aardrijkskunde	NL&T
	Kunstvak 1 of 2*	Economie	Aardrijkskunde
		Kunstvak 1 of 2*	Economie
			Kunstvak 1 of 2
			M&O (zie opm.)

II Vragenlijst Decaan profielkeuzetraject

Algemeen

1. Omschrijf het doel/de visie/insteek van het eigen traject in een paar zinnen.
 - a. Komt dit overeen met andere methodes?
 - b. Welke literatuur is hiervoor gebruikt?
2. Zijn er naast het kiezen van het goede profiel nog andere doelen die je nastreeft met het profielkeuzetraject?
3. Waarom is er gekozen voor een eigen profielkeuzetraject en niet een bestaand traject zoals Qompas of Koerswijzer?
 - a. Voordelen van eigen traject?
 - b. Nadelen van eigen traject?
4. Wie is/zijn er betrokken geweest bij de opzet van het profielkeuzetraject?
5. Hoe vrij zijn de makers geweest in het maken van dit project? Is er van bovenaf wat opgelegd?

Evaluatie traject

6. Het boekje “Kies een passend profiel” ziet er wat ouderwets uit. Zit er nog wat in de pijpleiding?
7. Wordt dit traject op een bepaalde manier geëvalueerd?
 - a. Waarom wel of niet?
 - b. Zou je dit wel willen? En hoe dan?
8. Wat worden en op het Isendoorn allemaal voor gegevens bijgehouden van het profielkeuzetraject en wat wordt er met deze gegevens gedaan? Denk aan studiekeuze, zittenblijver etc.
 - a. Worden er verschillende jaren met elkaar vergeleken?
 - b. Wordt er data met de landelijke waardes vergeleken?
 - c. Welke data zou je graag willen hebben?
9. Is er behoefte aan meer evaluatie van het project?
 - a. Op welke manier wil je dit dan vormgeven?

Activiteiten

10. Waar zijn de verschillende opdrachten en de volgorde op gebaseerd (andere trajecten/literatuur/wat er al aanwezig was/tijdspad etc.)?
11. Per activiteit wil ik de volgende vragen stellen:
 - a. Wat is het achterliggende doel van de activiteit?
 - b. Heeft de activiteit toegevoegde waarde/zou het zonder deze activiteit kunnen?
 - c. Zou je de activiteit nog willen aanpassen?
 - d. Denk je dat de leerlingen deze activiteit leuk vinden?
 - e. Evt extra opmerkingen.

De volgende activiteiten wil ik bespreken:

Profielinformatieavond
Intermezzo Project Later
Interesstetest
beroepeninterview

Advies vakdocenten
Gesprek Mentor-leerling
Gesprek Decaan
Profielkeuzewerkstuk

12. Zijn er nog activiteiten die je mist?

Rol mentoren en decaan

13. De informatie is in te delen in structuurkennis (de kennis van de verschillende profielen), de inhoud van de (keuze)vakken, de examenstructuur en algemene informatie over het vervolgonderwijs als ook zelfkennis: wie ben ik en wat wil ik? Waar wil je dat welke rol komt te liggen?
14. Denk je dat de mentoren genoeg weten van de mogelijkheden om alle leerlingen te kunnen helpen?
15. In hoeverre en hoe worden de mentoren van de derde klas voorbereid de profielkeuze te kunnen begeleiden?
- a. IS er een informatiebijeenkomst/docentenhandleiding
 - b. Moet dit elk jaar
 - c. Moet dit beter
16. Hoe vrij zijn de mentoren in het uitvoeren van het traject?
- a. Is dit positief of niet?
17. Komen er wel eens mentoren met vragen langs?
- a. Zoja, welke?

Tijdsdpad en duur

18. Hoe vind je dat het zit met de tijdsbesteding van het traject?
- a. Tevreden of wat wil je aanpassen?
 - b. Hoe zit dat met tijd op school en thuis
 - c. Te weinig tijd
 - d. Te veel tijd

III Vragenlijst mentoren profielkeuzetraject

Algemeen

1. Vind je het leuk bezig te zijn met de profielkeuze van de leerlingen?
 - a. Waarom wel of niet?
2. Weet je alle regels van profielkeuze? Was je goed genoeg op de hoogte van de inhoud van de profielen en de verschillende keuzevakken?
3. Heb je je extra verdiept in de profielkeuze voordat je aan dit traject begon?
4. Wat vind je van de algehele opzet van de profielkeuze?
5. Wat zou je iets anders willen zien?
6. Geef je deze opmerkingen ook door aan de decaan?

Opdrachten

1. Heb je alle opdrachten uit het boekje gedaan?
2. Spoorde je de leerlingen aan uit dit boekje te werken?
3. De volgende activiteiten wil ik bespreken:

Profielinformatieavond	Advies vakdocenten
Intermezzo Project Later	Gesprek Mentor-leerling
Interesstest	Gesprek Decaan
beroepeninterview	Profielkeuzewerkstuk

4. Vind je deze activiteit leuk/ben je er enthousiast over?
Waarom wel of niet?
5. Vind je de activiteit nuttig voor de leerlingen?
Waarom wel of niet?
6. Besprak je de opdrachten uitgebreid in de klas?
Zonee, waarom niet?
7. Mis je iets binnen het traject?
8. Controleerde je of de leerlingen de opdrachten hadden gemaakt?
 - a. Legde je er consequenties aan/ hoe streng was je?
9. Was er genoeg of teveel tijd om het traject door te lopen?
10. Wat vond je van de tijdsplanning van het traject: Te kort/lang/etc.

Leerlingen

1. Denk je dat de leerlingen tevreden waren met jouw begeleiding?
 - a. Waarom wel of niet?
2. Heb je elke leerling persoonlijk gesproken of zijn of haar keuze (evt meerder malen)?
3. Heb je het idee dat je elke leerling genoeg heb begeleid?
4. Heb je het gevoel dat de leerlingen het traject serieus namen?

Begeleiding

1. Is er genoeg informatie/begeleiding van uit de decanen gekomen?
2. Was het materiaal toereikend genoeg?
3. Nog andere opmerkingen?

IV Enquête leerlingen profielkeuzetraject

Profielkeuze Isendoorn College

Beste leerling,

Samen met de decaan, Hanneke Heinen ben ik bezig met een onderzoek naar het profielkeuzetraject wat jullie hebben doorlopen in de derde klas. Met dit onderzoek willen we kijken wat jullie vonden van de verschillende activiteiten en begeleiding die jullie hebben gehad tijdens je profielkeuze. De enquête bevat 38 vragen en zal ongeveer 15 minuten kosten om in te vullen.

Lees de vragen goed door en vul de enquête serieus in.

Alvast bedankt voor het invullen!

Met vriendelijke groet,
Hanneke Heinen en Marco Timmer

Start

www.th

Profielkeuze Isendoorn College

Algemene gegevens

1.

Vul hier je algemene gegevens in:

Meisje/jongen: ☐ Man ☐ Vrouw

Welke klas zat je in de derde

Leerlingnummer

2.

Ik ben blijven zitten in VWO 4 en dit is de tweede keer dat ik VWO 4 doe *

☐ ja
☐ nee

3.

Wie was je mentor in de derde klas? *

☐ Karin Smulders (sml)
☐ Hanna Paalman (plm)
☐ Marcel Sloot
☐ Sissy Hubers (hb)
☐ Wil Gradussen (gr)
☐ Yvonne Boelman (blm)
☐ Jorien Bönker (bkj)
☐ anders, namelijk

Wat is er gekozen?

In het derde jaar heb je tweemaal een profielkeuze moeten doorgeven. Een voorlopige en definitieve keuze.

Voorlopige keuze

4.

Welk profiel heb je gekozen bij de voorlopige keuze?*

- ☐ Economie en Maatschappij (E & M)
- ☐ Cultuur en Maatschappij (C & M)
- ☐ Natuur en gezondheid (N & G)
- ☐ Natuur en Techniek (N & T)

5.

Welk(e) keuzevak(ken) heb je gekozen bij de voorlopige keuze?

☐ Aardrijkskunde	☐ Moderne vt2	☐ Kunstvak 1 of 2
☐ Maatschappijleer	☐ Natuurkunde	☐ Wiskunde D
☐ Frans	☐ NL&T	☐ Biologie
☐ Duits	☐ Economie	☐ Anders, namelijk
☐ M&O		____

6.

Verschildt je definitieve keuze van je voorlopige keuze?*

- ☐ ja, ga dan verder met vraag 7
- ☐ nee, ga dan verder met vraag 9

Definitieve keuze

7.

Welk profiel heb je gekozen bij de definitieve keuze?

- ☐ Economie en Maatschappij (E & M)
- ☐ Cultuur en Maatschappij (C & M)
- ☐ Natuur en gezondheid (N & G)
- ☐ Natuur en Techniek (N & T)

8.

Welk(e) keuzevak(ken) heb je gekozen bij de voorlopige keuze?

☐ Aardrijkskunde	☐ Moderne vt2	☐ Kunstvak 1 of 2
☐ Maatschappijleer	☐ Natuurkunde	☐ Wiskunde D
☐ Frans	☐ NL & T	☐ Biologie
☐ Duits	☐ Economie	☐ Anders, namelijk

9.

Niet alle combinaties tussen het gekozen profiel en keuzevak zijn mogelijk. Zou je een andere keuzevak hebben gekozen als dit mogelijk was?*

- ☐ ja, namelijk
- ☐ nee

10.

Vanaf welk moment wist je zeker voor welk profiel je ging kiezen?*

- ☐ Voor het derde jaar
- ☐ September-november
- ☐ December-januari
- ☐ Februari
- ☐ Maart

Volgende vragen

11.

Hoe tevreden ben je over je gekozen profiel?

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens		
Het profiel dat ik heb gekozen past goed bij mijn belangstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het profiel dat ik heb gekozen past goed bij mijn capaciteiten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het profiel dat ik heb gekozen past goed bij mijn plannen voor een vervolgopleiding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik opnieuw zou kiezen, zou ik hetzelfde profiel kiezen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12.

Ambities, inspanningen, verwachtingen en tevredenheid

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens		
Ik doe mijn best om hoge cijfers te halen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik moet er behoorlijk hard voor werken om voldoende resultaat te halen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht een eindrapport met hoge cijfers	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat ik aan het einde van het jaar over mag.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik haal tot nu toe/voldoende en/ of goede resultaten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden over de resultaten die ik tot nu toe haal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De verschillende activiteiten

Nu volgen er een aantal vragen over de verschillende activiteiten binnen het profielkeuzetraject. Er wordt steeds gevraagd of je de activiteit hebt gedaan waarna er een aantal stellingen over de activiteit moeten worden ingevuld.

13.

Tijdens mijn mentoruren heb ik gewerkt uit het keuzebegeleidingprogramma: Kies een passend profiel*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 15

14.

Het keuzebegeleidingprogramma: Kies een passend profiel

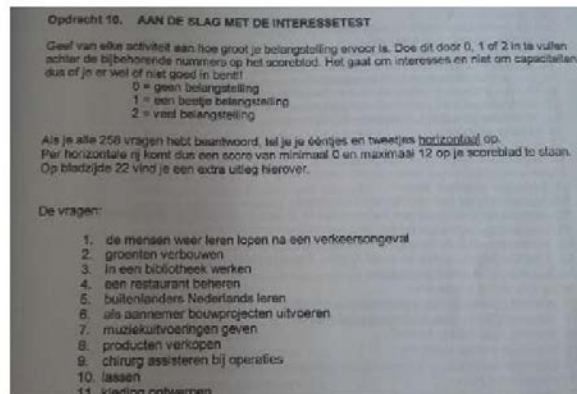
Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens		
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15.

Ik heb de interesstest gedaan uit het keuzebegeleidingprogramma: Kies een passend profiel*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 17

16.

De interesstest

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens		
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17.

Ik ben naar de profielkeuze-informatie avond geweest?*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 19

18.

De profielkeuze-informatie avond

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens		
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19.

Ik heb deelgenomen aan het project Later in de Intermezzo week?*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 21

20.

Project Later in de Intermezzo week

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

21.

Tijdens het project later heb je meer uitleg gekregen over de vakken drama, M en O en NLT*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 23

22.

Uitleg gekregen over de vakken drama, M en O en NLT

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

23.

Ik heb een beroepeninterview afgenomen?*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 25

24.

Een beroepeninterview afgenomen**Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:**

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

25.

Ik heb om advies gevraagd bij vakdocenten?*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 27

26.

Advies gevraagd bij vakdocenten**Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:**

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

27.

Ik heb één of meerdere persoonlijke gesprekken gehad met mijn mentor over de profielkeuze?*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 29

28.

Eén of meerdere persoonlijke gesprekken met mijn mentor over de profielkeuze**Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:**

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

29.

Ik heb één of meerdere gesprekken gehad met de decaan over de profielkeuze?*

- ☐ ja
☐ nee, ga verder met vraag 31

30.

Ik heb één of meerdere gesprekken gehad met de decaan over de profielkeuze?

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

31.

Ik heb een profielkeuzewerkstuk geschreven als afsluiting van het profielkeuzetraject?*

- ☐ ja
☐ nee, ja ga verder met vraag 33

32.

**Een profielkeuzewerkstuk geschreven als afsluiting van het profielkeuzetraject
 Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:**

	(1) helemaal oneens			(5) helemaal eens	
Deze activiteit heeft invloed gehad op mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Deze activiteit vond ik leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik wat de profielen inhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Door deze activiteit weet ik welk profiel bij mij past	☐	☐	☐	☐	☐

Factoren/Begeleiding

Er zijn verschillende factoren die je beïnvloed kunnen hebben bij het maken van je profielkeuze. Vul voor elk van de onderstaande factoren in hoeveel effect ze hebben gehad op je profielkeuze.

33.

Invloed op mijn profielkeuze

Geef aan in welke mate de factoren je beïnvloed hebben in het maken van je profielkeuze. Helemaal niet (1) of heel veel (5) :

	(1) helemaal niet				(5) heel veel
Ouders	☐	☐	☐	☐	☐
Vakdocenten	☐	☐	☐	☐	☐
Decaan	☐	☐	☐	☐	☐
Klasgenoten	☐	☐	☐	☐	☐
Mentor	☐	☐	☐	☐	☐
Informatie van buiten de school	☐	☐	☐	☐	☐
De vakken waar ik goed in ben	☐	☐	☐	☐	☐
De vakken die ik leuk vind	☐	☐	☐	☐	☐
De vakken die ik nodig heb voor mijn toekomst.	☐	☐	☐	☐	☐

Je mentor kan een belangrijke rol gespeeld hebben met het kiezen van een profiel. Vul hieronder de stellingen in over je mentor die je had in de derde klas.

34.

Stellingen over je mentor.

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens				(5) helemaal eens
Mijn mentor nam de profielkeuze serieus	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor heeft mij goed geholpen met mijn profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor nam genoeg tijd mij te helpen tijdens de profielkeuze	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor was goed op de hoogte van de inhoud van te kiezen profielen en keuzevakken	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor was enthousiast over de verschillende opdrachten	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor spoorde ons aan te werken uit het boekje: Kies een passend profiel	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor gaf genoeg tijd bezig te zijn met de opdrachten over profielkeuze tijdens de mentoruren	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn mentor besprak de opdrachten uitgebreid in de klas.	☐	☐	☐	☐	☐

35.

Evaluatie

Als je nu terugkijkt na het profielkeuzetraject heb je vast een eigen mening over wat beter kan of anders?

Geef aan in welke mate je het helemaal oneens (1) of helemaal eens (5) bent met de volgende stellingen:

	(1) helemaal oneens				(5) helemaal eens
Is er een tijdens het traject een goed beeld geschapen over wat de verschillende profielen en vakken inhouden?	☐	☐	☐	☐	☐
Achteraf gezien vind ik dat ik door mijn school goed ben begeleid bij het maken van een keuze voor een profiel.	☐	☐	☐	☐	☐

36.

De tijd die we bezig zijn geweest met het gehele profielkeuze traject was?*

- ☐ Te veel
- ☐ goed
- ☐ Te weinig

37.

Noem twee punten die je goed vond aan het profielkeuze traject en leg uit waarom?*

38.

Noem twee punten die je minder goed vond aan het profielkeuze traject en leg uit waarom?*

39.

Wat miste je binnen het profielkeuzetraject?*

Dit is het einde van de enquête. Nogmaals bedankt voor het invullen!

Namens,
Hanneke Heinen en Marco Timmer